

Uloga žena u Ratovima dviju ruža

Vinković, Tena

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:551818>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera

Filozofski fakultet

Dvopredmetni diplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i Povijesti

Tena Vinković

Uloga žena u Ratovima dviju ruža

Diplomski rad

Mentor: doc.dr.sc. Denis Njari

Osijek, 2020.

Sveučilište J. J. Strossmayera

Filozofski fakultet

Dvopredmetni diplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i Povijesti

Tena Vinković

Uloga žena u Ratovima dviju ruža

Diplomski rad

Znanstveno područje: Humanističke znanosti, Znanstveno polje: povijest, Znanstvena grana: hrvatska i svjetska srednjovjekovna povijest

Mentor: doc.dr.sc. Denis Njari

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preuzeti.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 15. 7. 2020.

Toma Vimbolic, 0122219477

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Ratovima ruža naziva se sukob između dvaju ogranaka dinastije Plantagenet, kuće York i kuće Lancaster. Rat je tako nazvan zbog simbola tih dviju kuća: bijela je ruža simbolizirala Yorkove, a crvena Lancastere. Prethodio mu je Stogodišnji rat vođen između Engleske i Francuske, a obilježio je englesku povijest u razdoblju od 1455. do 1485. godine, imajući za krajnji rezultat utemeljenje dinastije Tudor. Većinom se kao glavni protagonisti rata uzimaju muškarci, bilo da je riječ o kraljevima ili običnim plemićima. Međutim, u Ratovima ruža važnu su ulogu igrale i žene, bilo da su planirale opstanak na prijestolju ili stupanje na njega. Premda se kao početak uzima 1455. godina i Bitka kod St. Albansa, rat je na dvoru vođen godinama prije početka bitke, a između pristaša Margarete Anžuvinske, supruge kralja Henrika VI., i Rikarda Plantageneta, vojvode od Yorka. Uz Rikarda od Yorka ključnu je ulogu u drugoj fazi rata odigrao Rikard Neville, grof od Warwicka, koji je na englesko prijestolje postavio i svrgnuo Edvarda IV., s ciljem promicanja vlastite obitelji. S Edvardom se sukobio, kao i velik dio tadašnjeg plemstva, zbog pogrešnog odabira supruge i brzog napretka njezine brojne obitelji na dvoru. Elizabeta Woodville, engleska kraljica i žena zahvaljujući čijoj je kćeri rat naposljetku i okončan, bila je nekonvencionalan izbor kraljice ne samo zbog toga što je bila udovica lankasterskog pristaše nego i majka, starija od kralja, bez potrebnih veza i miraza. Njezina želja za engleskom krunom na kraju ju je koštala gubitka oca, braće i sinova. Warwick je u svom planu na kraju i uspio jer je njegova mlađa kćer Ana Neville postala engleskom kraljicom kao supruga Rikarda III. Na tom je putu, međutim, žrtvovao svoju stariju kćer Izabel, također udanu za kraljevog brata. Rat je iznjedrio dinastiju Tudor, međutim, ona je utemeljena zahvaljujući borbi Margarete Beaufort i njezinoj želji da sina Henrika postavi na prijestolje, na koje je ona polagala pravo. Na njega je stupio 1485. godine, nakon Bitke kod Bosworth Fielda, završivši rat nakon trideset godina.

Ključne riječi: Ratovi ruža, York, Lancaster, Margareta Beaufort, Elizabeta Woodville, Ana Neville

Sadržaj

1. Uvod.....	6
2. Uspon lankasterskih kraljeva.....	7
3. Vladavina Henrika VI.....	12
4. Uvod u Ratove ruža.....	15
5. Ratovi ruža - pregled bitaka i sukoba.....	18
6. Uloga žena u Ratovima dviju ruža	28
6.1. Margareta Anžuvinska.....	29
6.2. Elizabeta Woodville.....	37
6.3. Margareta Beaufort.....	48
6.4. Ana Neville.....	58
7. Zaključak.....	65
8. Popis priloga.....	67
9. Popis literature.....	74

1. Uvod

Ratovi ruža obuhvaćaju razdoblje engleske povijesti u trajanju od 1455. do 1485. godine, točnije od Bitke kod St. Albansa do Bitke kod Bosworth Fielda. Riječ je o ratu vođenom između ogranaka vladarske dinastije Plantagenet, kuća York i Lancaster, a koji je kao krajnji rezultat iznjedrilo dinastiju Tudor. Premda se često u prvi plan stavljaju sukobi između muških pripadnika engleskog plemstva toga vremena, u ovom će se radu govoriti o ulozi žena. Cilj je rada objasniti ulogu triju engleskih kraljica Margarete Anžuvinske, Elizabete Woodville i Ane Neville, koje su jedna drugu svrgavale s prijestolja. Četvrta žena o kojoj će se govoriti je Margareta Beaufort, koja je imala pravo na englesko prijestolja, ali je na njega odlučila postaviti svog sina Henrika, utemeljivši na taj način dinastiju Tudor kao vladarsku dinastiju. Svaka od njih pripadala je jednoj strani tijekom Ratova ruža, a mijenjale su ju prema vlastitom interesu. Kako bi se razumio njihov interes te opravdali njihovi postupci potrebno je poznavati sam tijek Ratova ruža. Važno je za istaknuti kako razlog njihova izbijanja treba potražiti u Stogodišnjem ratu i politici Edvarda III., koji je svoje potomke oženio s najmoćnijim europskim nasljednicima toga vremena. Ta je politika rezultirala kasnijim sukobom njegovih nasljednika, podijeljenih na pripadnike kuće York i kuće Lancaster, jer su i jedni i drugi svoje pravo na prijestolje polagali upravo zahvaljujući Edvardu. U radu će se najprije govoriti o usponu lankasterskih kraljeva na englesko prijestolje pri čemu će se poseban naglasak staviti na Henrika VI., čije je psihičko oboljenje dovelo do izbijanja Ratova ruža i natjeralo njegovu suprugu Margaretu Anžuvinsku da se okrene politici. Prvi će se dio rada još baviti kratkim pregledom Ratova ruža, najznačajnijim bitkama toga rata te posljedicama svake od njih. Drugi će se dio rada baviti ulogom četiriju ranije spomenutih žena tijekom tih ratova. Gotovo svaka od bitaka o kojima će se govoriti na različit je način utjecala na sudbinu Margarete Anžuvinske, Elizabete Woodville, Margarete Beaufort i Ane Neville.

2. Uspon lankasterskih kraljeva

Povijest Engleske između 1370. i 1480. godine obilježena je ratovima i uništavanjima. U tom su razdoblju Engleska i Francuska vodile Stogodišnji rat, koji je s prekidima trajao od 1337. do 1453. godine.¹ Stogodišnji rat, kako ga je vodila Engleska, možda je prvi europski rat koji se može nazvati nacionalnim.² Izbio je zbog pitanja nasljedstva francuskog prijestolja, a na koje su pravo polagali engleski kralj Edvard III. i francuski kralj Filip VI. Premda je posjedovao snažniju vojsku od francuske, Edvard III. u početku je priznao Filipa VI. za francuskog kralja jer se morao učvrstiti na engleskom prijestolju. Na putu prema osvajanju prijestolja podršku su mu pružili Flandrijci, nezadovoljni zbog smanjivanja autonomije od strane francuskih vladara. Uz njihovu se podršku proglasio francuskim kraljem, na što je Filip VI. zaplijenio sve engleske posjede na francuskom području. Tim je činom otvoreno započeo Stogodišnji rat.³

Prilog 1. Kralj Edvard III.

Najveći su uspjeh Engleza u tom ratu pobjede kod Crecyja, 1346. godine, i Poitiersa, 1356. godine.⁴ Rat je zatim nakratko zaustavljen primirjem u Calaisu 1360. godine kada se Edvard III. odrekao prava na francusko prijestolje. Zauzvrat mu je priznata vlast nad Akvitanijom, Calaisom i Ponthieuom. Primirje nije dugo potrajalo jer je novi francuski kralj

¹ Ivo Goldstein, Borislav Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, (Zagreb: Novi Liber, 2006.), 402.

² George Macaulay Trevelyan, *Povijest Engleske*, prev. Zlatko Gašparović, (Zagreb: Kultura, 1956.), 241.

³ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 402-403.

⁴ Otokar Keršovani, *Velika ilustrirana povijest svijeta*, sv. 10, (Rijeka: Otokar Keršovani, 1977.), 4423.

Karlo V. uporno poticao pobune u Akvitaniji protiv Engleza čime je 1369. godine ponovno došlo do izbivanja rata. Sljedeće je primirje sklopljeno 1375. godine kada su Englezima na francuskom tlu ostali samo Calais i Bordeaux.⁵

Godine 1377. umro je kralj Edvard III., a nasljednik prijestolja postao je desetogodišnji Rikard II., kraljev unuk.⁶ Njegova je vladavina između ostalog poznata i po seljačkom ustanku iz 1381. godine, čiji je glavni uzrok bila bijeda seoskog stanovništva, a na čije patnje pozornost nisu obraćali ni Parlament ni državni staleži.⁷ Seljaci su nakon osvajanja Canteburyja krenuli na London, zahtijevajući ukidanje tlake i davanje zemlje u zakup po povoljnijoj cijeni. Kraljevski su vijećnici naredili zatvaranje londonskih gradskih vrata, ali zahvaljujući saveznicima unutar grada pobunjenici su ipak ušli unutra. Dok se jedan dio pobunjenika upustio s kraljem u pregovore, drugi je dio otišao u Londonski toranj, u koji su se sklonili kraljevi vijećnici te su ih pogubili. Kralja, međutim, nisu dirali, a on im je zajamčio ostvarenje njihovih zahtjeva. Ubrzo nakon završetka pobune uslijedila je reakcija plemstva koje je krenulo s hvatanjem i ubijanjem buntovnika diljem zemlje.⁸

Prilog 2. Kralj Rikard II.

Ubrzo nakon što je postao punoljetan Rikard je odlučio smanjiti sve veći autoritet Parlamenta.⁹ Do 1397. godine uspješno se riješio svojih političkih protivnika, a Parlament je

⁵ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 404-405.

⁶ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, ur. Ivo Goldstein, (Zagreb: Europapress holding, 2007.), 524.

⁷ Henri Pirenne, *Povijest Europe: od seobe naroda do XVI. stoljeća*, prev. Miroslav Brandt, (Split : Marjan tisak, 2005.), 293.

⁸ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 406-407.

⁹ Pirenne, *Povijest Europe*, 294.

podčinio kruni.¹⁰ Potpisao je i novi mir s Francuskom jer nije podržavao rat, oženio kraljevu kćer Izabelu Valois, eliminirao vođe oporbe i počeo vladati apsolutistički. Osim toga, htio je prisvojiti i imovinu svoga bratića Henrika Bolingbrokea, vojvode od Lancastera, zbog čega ga je otjerao u progonstvo.¹¹ Smatrajući da je situacija u Engleskoj sada mirna organizirao je vojni pohod na Irsku s ciljem dokrajčivanja bezvlašća na Otoku. Protjerani Henrik, inače sin Ivana od Gaunta i unuk pokojnog kralja Edvarda III., iskoristio je tu priliku i pokrenuo pobunu.¹² Godine 1399. vratio se u Englesku i nagodio s vojvodom od Yorka, koji je čuvao Kraljevstvo dok je Rikard II. bio u pohodu u Irskoj te prevario bratića zatvorivši ga u Londonsku tvrđavu.¹³

Prilog 3. Kralj Henrik IV.

Godine 1399. Parlament je kralju oduzeo krunu i predao ju Henriku Lancasteru, a zauzvrat je očekivao jamstva koja mu je on zaista i dao.¹⁴ Dinastija Lancaster vladala je pomoću društvenog sloja koji ju je i doveo na vlast.¹⁵ Henrik Bolingbroke državnim je udarom postao kralj Henrik IV. Njegovim dolaskom na vlast prekinuta je vladavina

¹⁰ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 407.

¹¹ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 526.

¹² Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 407.

¹³ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 526.

¹⁴ Pirenne, *Povijest Europe*, 294.

¹⁵ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 408.

Plantageneta te započinje vladavina dinastije Lancaster.¹⁶ Dolaskom Henrika IV. na englesko prijestolje započelo je razdoblje aristokratske, parlamentarne vladavine koja je potrajala narednih šezdesetak godina.¹⁷ Zbog načina na koji je došao na vlast, bio je rastrgan između onih koji su ga postavili na prijestolje i plemića koji su bili vjerni dinastiji Plantagenet, a koji su smatrali da je istinski kralj Edmund Mortimer, zakoniti nasljednik Plantageneta. Također, protivnici Lancastera imali su pomoć francuskog vojvode Luja Orleanskog, strica žene Rikarda II.¹⁸

Tijekom svoje se vladavine kralj konstantno susretao s političkim spletkama među velikaškim frakcijama zbog čega je nove službenike imenovao kako su se mijenjale snage. Zbog pobune velikaša sa sjevera i iz Walesa, koji su smatrali da su lišeni moći na koju polažu pravo, kralj je vodio dva krvava rata na sjeveru koja su rezultirala uništenjem velikaške obitelji Percy, inače glavne nositeljice otpora.¹⁹ Kao što se ranije reklo, Henrik IV. na prijestolje je došao zahvaljujući Parlamentu, zbog čega je njegovim članovima morao davati velike povlastice. Kraj njegove vladavine obilježila je nemogućnost uspostave ravnoteže između lordova, članova Donjeg doma i predstavnika klera. Unatoč svim navedenim problemima, najvažniji je problem bila konsolidacija dinastije Lancaster. S istim se problemom suočio i njegov sin, Henrik V.²⁰

Henrik V. na englesko je prijestolje stupio 1413. godine. Budući da je od oca u nasljeđe dobio sređeno unutarnje stanje u državi, mogao se ponovno okrenuti ratu s Francuskom.²¹ Ponovno započeti rat osigurao mu je podršku pohlepnog plemstva.²² Godine 1415. u Bitki kod Azincourta ostvario je veliku pobjedu nad moćnijom francuskom vojskom, a zahvaljujući toj pobjedi postao je vrlo popularan u Engleskoj.²³ Dvije godine kasnije Henrik je započeo osvajanje Normandije. U Francuskoj je tada trajao sukob između burgundskog vojvode Ivana Neustrašivog, sina Filipa Smjelog, i orleanskih grofova, započet 1407. godine. Obje su strane nastojale Henrika uvući u sukob na svoju stranu nudeći mu zauzvrat francusku krunu. Do vrhunca ovog sukoba dolazi 1419. godine kada je Ivan Neustrašivi ubijen tijekom diplomatskog sastanka s Karlom VII., budućim francuskim kraljem. Njegov sin Filip Dobri,

¹⁶ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 528.

¹⁷ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 409.

¹⁸ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 526.

¹⁹ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 409.

²⁰ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 528.

²¹ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 409.

²² *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 529.

²³ Jeremy Black, *Povijest Britanskih otoka*, prev. Vedran Pavlić, (Zagreb: Grapa, 2004.), 96.

vojvoda od Burgundije, tada prelazi na englesku stranu kako bi osvetio oca.²⁴ Njegov je zadatak olakšavala činjenica da mu je otac bio omiljen među građanstvom. Također, državni staleži nisu oklijevali da Henrika V. proglase nasljednikom tadašnjeg francuskog kralja Karla VI. jer je njegov sin, Karlo VII., bio bez vojničkog dara, nepopularan i bez dovoljno četa da im se suprotstavi.²⁵

Prilog 4. Kralj Henrik V.

Savezništvom između Filipa Dobrog i Henrika V. francuskom je dvoru nametnut 1420. godine Sporazum iz Troyesa, kojim je francuski kralj Karlo VI. priznao Henrika za svog regenta, a zatim i nasljednika Francuskog Kraljevstva, kojim je trebao vladati s Filipom Dobrim.²⁶ Istim je sporazumom Henriku dogovoren brak s Karlovom kćeri Katarinom. O snažen tim brakom, Henrik je nastavio svoje osvajanje Francuske te je do smrti, 1422. godine, zauzeo sve zemlje sjeverno od Loire. Nekoliko mjeseci kasnije preminuo je i Karlo VI.²⁷ Njihova je smrt omogućila Englezima i burgundskoj stranci da u Parizu za kralja Francuske i Engleske proglase Henrika VI., tada dijete od svega nekoliko mjeseci. Tim je činom cilj Edvarda III. napokon postignut.²⁸

²⁴ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 409-410.

²⁵ Pirenne, *Povijest Europe*, 298.

²⁶ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 529.

²⁷ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 410.

²⁸ Pirenne, *Povijest Europe*, 298.

3. Vladavina Henrika VI.

Henrik VI. bio je star svega nekoliko mjeseci kada je naslijedio englesku i francusku krunu.²⁹ Regentima su proglašena braća pokojnog kralja - Ivan, vojvoda od Bedforda, koji je postao regentom u Francuskoj, i Humphrey, vojvoda od Glouceстера, koji je preuzeo titulu zaštitnika Engleske. Obojica su nastojali provoditi politiku Henrika V., dok su Tomas i Henrik Beaufort, tutori mladog kralja, namjeravali održavati diplomatske odnose. Dok je kralj još bio maloljetan često su vođene borbe za prevlast među plemstvom, no teže sukobe sprječavao je Ivan od Bedforda. Njegovom je smrću 1435. godine pacifistička frakcija Beauforta dobila premoć i dogovorila brak mladoga kralja s Margaretom Anžuvinskom, a koji nije bio dobro prihvaćen u zemlji. Kako im plan ne bi propao dogovorili su ubojstvo vojvode od Glouceстера, provocirajući tako uspon jorkista, sklonih Rikardu Plantagenetu, vojvodi od Yorcka.³⁰

Prilog 5. Kralj Henrik VI.

Postizanjem velikih ratnih uspjeha u borbi protiv Francuske, počeo je jačati francuski otpor.³¹ Njihovo neprijateljstvo prema Englezima očitovale su ustancima plemića, građana i seljaštva. Savez s Englezima postao je nepopularan i u Burgundiji nakon što je postalo očito da Englezi ondje žele uspostaviti svoju vlast. I u Engleskoj je situacija postajala sve napetija zbog straha od prevelikih troškova ratovanja te kraljeva zapostavljanja Otoka. Unatoč tomu,

²⁹ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 411.

³⁰ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 532.

³¹ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 97.

zahvaljujući političkim vještinama vojvode od Bedforda, engleski je položaj djelovao obećavajuće. Dijelu Francuske kojim je upravljao dao je snažnu i pravednu vlast, a burgundskog kneza smirio je mitom. Područje pod vlašću engleskog kralja postupno se širilo prema jugu sve dok 1428. godine postrojbe nisu došle pred zidine Orléansa koji se smatrao ključnim za južnu Francusku. Bedford nije imao dovoljno ljudi kako bi opkolio grad, ali je uspio blokirati dopremu hrane i logistike unutar zidina.³² Francuska je vojska pod vodstvom Ivane Orléanske 1429. godine razbila opsadu utvrde Orléans nakon čega je Karlo VII. okrunjen u Reimsu. Kao protuodgovor, Henrik VI. okrunjen je 1430. godine u Parizu. Iako su Burgundani predali Ivanu Orléansku i omogućili Englezima nadzor nad Parizom, godine 1435. okrenuli su Henriku leđa.³³

Prilog 6. Vojvoda od Bedforda

Iste je godine Filip Dobri sklopio mir s Karlom VII. i time Engleze ostavio same nasuprot Francuskoj. Kraj rata se bližio. Godine 1436. Pariz je otvorio vrata kraljevskim četama, a Karlo VII. napokon je preuzeo vlast u svom glavnom gradu. Nakon kratkog predaha rat je ponovno nastavljen 1445. godine i tada se sastojao od niza francuskih pobjeda.³⁴ Godine 1447. izgubljen je Maine, a u razdoblju od 1449. do 1451. godine Normandija i Gaskonja pale su u Karlove ruke. Zahvaljujući dobrome topništvu Francuzi su pobijedili u Bitki kod

³² Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 411.

³³ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 97-98.

³⁴ Pirenne, *Povijest Europe*, 300.

Formignyja 1450. godine, a ubrzo i kod Castillona 1453. godine. U engleskom posjedu ostao je samo Calais.³⁵

Unatoč porazu u Stogodišnjem ratu dolazi do jačanja engleskih velikaša, zahvaljujući uzgoju ovaca, prihodima i posjedima darovanim od kralja u zamjenu za potporu te ratnim plijenom iz Francuske. Također, povratak postrojbi iz Francuske doveo je do raspadanja javnog reda i mira. Engleska je sada bila prepuna vitezova i strijelaca koji su navikli na rat, pljačku i slobodu. Može se reći da su se u Engleskoj tijekom Stogodišnjeg rata uobičajili bezakonje i nasilje, a duševno obolijevanje Henrika VI. dodatno ga je razbukvalo.³⁶

Henrik VI. bio je opterećen naslijeđem psihički oboljelog djeda, francuskog kralja Karla VI. Njegov brak s Margaretom Anžuvinskom nije bio dobro prihvaćen, posebice nakon što je počela ostvarivati sve veći utjecaj na dvoru.³⁷ Nesretni kralj nije bio pravi čovjek za ta gruba i teška vremena. Nije bio glup, ali nije bio ni kralj nego svetac, a u stvarima vezanim za ovozemaljski svijet ništa drugo nego dijete. U svim velikim ratovima za vrijeme svoje vladavine sudjelovao je kao promatrač. Jedina želja bila mu je prisustvovanje misama, proučavanje povijesti i teologije. Mrzio je raskoš i oblačio se kao građanin. Prije jela je dugo molio, kao što to čine redovnici, a za stolom je ispred sebe imao sliku koja je prikazivala pet Isusovih rana.³⁸ Odanost kući Lancaster postala je upitna i kralj više nije mogao računati na podršku podanika. Njegova, četiri desetljeća duga vladavina, obilježena je raspadom aristokratske, parlamentarne vladavine i početkom Ratova dviju ruža.³⁹

³⁵ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 98.

³⁶ Trevelyan, *Povijest Engleske*, 275.

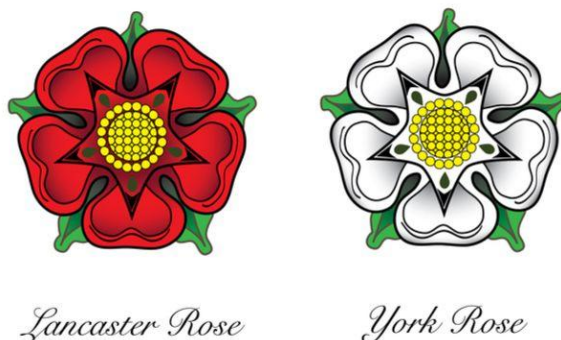
³⁷ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 415.

³⁸ Andre Maurois, *Povijest engleske politike*, prev. Tomislav Prpić, Ivo Šrepel, (Zagreb: Politička biblioteka, 1940.), 198-199.

³⁹ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 415.

4. Uvod u Ratove ruža

Ratovima ruža danas se naziva građanski rat koji je obilježio srednjovjekovnu Englesku, a trajao je od 1455. do 1485. godine, izravno se nastavljajući na Stogodišnji rat. Taj naziv podrazumijeva sukob između dvaju ogranaka vladarske dinastije Plantagenet.⁴⁰ Naziv dolazi od dinastičkih simbola: crvene ruže Lancastera i bijele ruže Yorka. To je ime usvojeno tek tijekom 19. stoljeća, nakon što je Walter Scott objavio knjigu *Anne of Geierstein*. Prvi je put taj naziv upotrijebljen znatno ranije, još 1762. godine, u knjizi Davida Humea *Povijest Engleske*.⁴¹ Neki izvori navode da se termin počeo koristiti tijekom 16. stoljeća stoljeću nakon izvođenja Shakespeareove drame *Henrik VI*.⁴²

Prilog 7. Simboli sukobljenih kuća - bijela ruža kao simbol Yorka i crvena kao simbol Lancastera

Sukobi su ranije bili poznati i kao Ratovi rođaka, iz razloga što su sukobljene kuće bile bočne grane vladajuće dinastije Plantagenet, samim time u rodu. Obje su kuće vodile porijeklo od kralja Edvarda III. Plantageneta. Edvardov najstariji sin, Crni Princ, umro je mlad te je njegovu krunu naslijedio sin Rikard II. Treći sin Edvarda III., Ivan od Gaunta, ženidbom je postao vojvoda od Lancastera i time utemeljitelj te kuće. Njegov sin Henrik Bolingbroke je 1399. godine svrgnuo s prijestolja svog rođaka Rikarda II. i postao prvi lankasterski kralj. S druge strane, kuća York potječe preko muške linije od najmlađeg sina

⁴⁰ Marinko Ogorec, "Ratovi ruža (I. dio)", *Hrvatski vojnik*, (2016.), br. 497: 42, pristup ostvaren 29.5.2020., <https://hrvatski-vojn timer.hr/ratovi-ruza-i-dio/>

⁴¹ Ross, *Ratovi ruža*, 10.

⁴² Ogorec, "Ratovi ruža (I. dio)", 42.

Edvarda III., ali po ženskoj liniji porijeklo vodi od njegovog drugog sina te su njezini pripadnici prema pravu primogeniture kasnije polagali pravo na prijestolje.⁴³

Kuća Lancaster i kuća York borile su se za vlast i bogatstvo, a na kraju i za krunu.⁴⁴ Ti su sukobi rezultat politike Edvarda III. koji je s ciljem jačanja obitelji svoju djecu poženio s moćnim nasljednicima. Tako su se ogromna zemlja i bogatstvo našli u vlasništvu malog broja ljudi povezanih s kraljevskom obitelji. Umjesto željenog jačanja kraljevskog položaja ta je politika s vremenom samo jače koncentrirala oporbu.⁴⁵ Svaka je strana imala svoje pristaše iz redova visokog i malog plemstva, vitezova, činovnika, pravnika i svećenika, a većina njih barem jednom tijekom rata promijenila je stranu. Običan je narod gledao na te ratove prilično ravnodušno, s jednim ciljem da gradovi i sela budu pošteđeni ratnih užasa. Vojska je zato manje razarala nego tijekom Stogodišnjeg rata jer su zapovjednici znali da se vojske ne bi mogle nositi s pobunjenim stanovništvom. S druge strane zavađeni plemići divljački su postupali jedni s drugima. Učestala su bila ubojstva bez suđenja, zapljena velikih imanja, a veliki broj vođa i plemića ubijen je na bojištu.⁴⁶

Lancasteri su na svojoj strani imali škotske i velške plemiće, predstavnike feudalnog dijela zemlje. Jorkistima su pomagali ljudi s juga, a njihova konačna pobjeda smatra se pobjedom najrazvijenijih pokrajina.⁴⁷ Nikome od njih nije bilo do političkih ciljeva već su jedino težili bogatstvu koje bi stekli ukoliko njihova stranka pobijedi. U bitkama je sudjelovao, uz već spomenuto plemstvo i njihove podanike, veliki broj plaćenika. Za vrijeme Ratova dviju ruža englesko se plemstvo toliko prorijedilo da se svelo na samo nekoliko obitelji.⁴⁸ Ti su ratovi na površinu izbacili sve najgore iz redova engleske aristokracije, gdje su osobni interesi određivali ponašanje velikaša.⁴⁹

Rastuće društveno nezadovoljstvo, otimanje hrane stanovništvu koje su vršili plemići i njihove privatne vojne formacije, kao i korupcija na dvoru Henrika VI., stvorili su preduvjete za izbijanje građanskog rata.⁵⁰ Kada se govori o počecima sukoba važno je istaknuti kako nemiri nisu započeli Bitkom kod St. Albansa 1455. godine, nego pet godina ranije. William od Suffolka ubijen je na brodu u Engleskom kanalu nakon što je u Parlamentu optužen za

⁴³ Ross, *Ratovi ruža*, 19-20.

⁴⁴ Trevelyan, *Povijest Engleske*, 280.

⁴⁵ Arthur Leslie Morton, *Istorija Engleske*, prev. Smiljana Kršić, (Sarajevo: „Veselin Masleša“, 1955.), 95.

⁴⁶ Trevelyan, *Povijest Engleske*, 280-281.

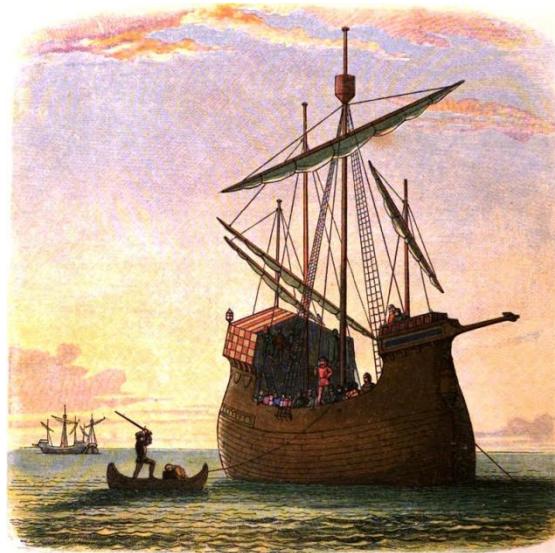
⁴⁷ Morton, *Historija Engleske*, 97.

⁴⁸ Maurois, *Povijest engleske politike*, 198.

⁴⁹ Goldstein, *Grgin, Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 415.

⁵⁰ Ogorec, „Ratovi ruža (I. dio)“, 43.

vojne i političke poraze te prognan.⁵¹ Suffolk je bio miljenik dvora, ali nepopularan u narodu jer je monopolizirao kraljevo pokroviteljstvo. Na putu u Calais njegovu je lađu zaustavio nepoznati brod na koji je odveden te mu je bez suđenja odrubljena glava. Njegovo je ubojstvo bilo signal za Cadeov ustanak.⁵²

Prilog 8. Ilustracija nastala u 19. st. koja prikazuje ubojstvo Williama de la Polea, vojvode od Suffolka

Godine 1450. u općinama grofovije Kenta izbio je seljački ustanak pod vodstvom Jacka Cadea, koji je tvrdio da je rođak Rikarda od Yorka. Pobunjenici su jasno iznijeli svoje najvažnije zahtjeve, a među njima se isticao zahtjev da se u Savjet uključi Rikard od Yorka sa svojom strankom, a isključe Suffolbove pristaše.⁵³ Jack Cade čak se prozvao i nasljednikom Edvarda III. Plemstvo je u tom vremenu bilo spremno slijediti takve pustolove jer su kraljevi bili sinovi ili unuci uzurpatora vlasti. Vladari kuće Lancaster bili su svjesni toga.⁵⁴ Svi su zahtjevi ustanika odbijeni nakon čega je uslijedila pobuna koja je dospjela čak do Londona. Pobunjenici su pogubili lorda rizničara i smaknuli ostale omražene dužnosnike, no ubrzo su rastjerani, a Cade je ubijen. Nakon sudskog procesa poznatog pod nazivom „Žetva glava“ u Kentu su smaknuti i ostali najaktivniji sudionici.⁵⁵

⁵¹ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 98.

⁵² Maurois, *Povijest engleske politike*, 197.

⁵³ Morton, *Historija Engleske*, 96.

⁵⁴ Maurois, *Povijest engleske politike*, 197.

⁵⁵ Asa Briggs, *Socijalna povijest Engleske*, prev. Vesna Pavković, (Zagreb: Barbat, 2003.), 94.

Spomenuta dva događaja odražavala su krizu u kojoj se već dugo nalazila vladavina Henrika VI.⁵⁶

5. Ratovi ruža - pregled bitaka i sukoba

Henrik VI. bio je nesposoban i loš vladar, a njegovo je duševno oboljenje dovelo do ponovnih borbi i sukoba među plemstvom. Kada je kralj doživio svoj prvi napad ludila regentstvo nad bolesnim kraljem zatražio je Rikard, vojvoda od Yorka, kako Kraljevstvo ne bi vodila strankinja. Parlament mu je to odobrio za 1453. i 1454. godinu. Na dvoru su se tada sukobile dvije stranke - jednu je predvodila kraljica Margareta Anžuvinska, dok je oporbu predvodio Rikard. Nakon što se Henrikovo stanje privremeno poboljšalo, uklonio je Rikarda s vlasti nakon čega je ponovno ojačala dvorska stranka, dok su pristaše Yorka počele pružati otpor.⁵⁷

Prilog 9. Rikard Plantagenet, vojvoda od Yorka

Rikard od Yorka krenuo je 1455. godine u Bitku kod St. Albansa protiv kuće Lancaster. Tim je pohodom započela prva u nizu bitaka koje danas ubrajamo u Ratove ruža, a koji su obilježili povijest Engleske u drugoj polovici 15. stoljeća.⁵⁸ Spomenuta bitka nije se istaknula niti po broju sudionika, niti po gubitcima, ali je njezina politička važnost za jorkiste

⁵⁶ Maurois, *Povijest engleske politike*, 197.

⁵⁷ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 415.

⁵⁸ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 532.

u zarobljavanju kralja Henrika VI. Ponovno su započeti pregovori kako bi se pronašlo odgovarajuće rješenje bez dodatnog prolijevanja krvi. Sukladno tomu, Henrik VI. pušten je na slobodu i vraćen na englesko prijestolje.⁵⁹ Situacija se uskoro ponovno zakomplicirala jer je bolesnog kralja, posljednjeg Lancastera, ludilo napadalo na mahove. Sljedeća je kriza započela već krajem 1455. godine, a vlast je ponovno dospjela u ruke Rikarda od Yorka, koji je sada uz sebe imao i Rikarda od Warwicka.⁶⁰ Uskoro je postalo očito kako kralj nije sposoban vladati te se postavilo pitanje njegovog nasljednika što je dodatno rasplamsalo napetosti između dvije kuće. Jedna je stranka na tom položaju vidjela Rikarda od Yorka, a druga, predvođena kraljicom, kraljeva sina Edvarda starog svega godinu dana.⁶¹

U jesen 1459. godine jorkisti su odlučili ukloniti kralja s prijestolja, no kraljevska ih je vojska porazila i natjerala na bijeg pod optužbom izdaje.⁶² Rikard od Yorka utočište je pronašao u Irskoj, a tamošnji Parlament ozakonio je položaj glavnog guvernera zemlje nastojeći ga zaštititi od optužbe za izdaju. Činjenica da je Irska podržala Rikarda u borbi protiv Henrika razljutila je engleski Parlament.⁶³ U srpnju sljedeće godine, krenuvši iz Calaisa i Irske, Rikard od Yorka i Rikard od Warwicka iskricali su se u Engleskoj i porazili lankasterske snage kod Northamptona, nakon čega je Rikard zahtijevao pravo na englesko prijestolje. Kraljica Margareta i princ Edvard uspjeli su pobjeći, a kralj Henrik VI. uskoro je uhićen i zarobljen u Londonskoj tvrđavi. Unatoč porazu Kraljevstvo je ostalo u rukama Henrika VI., ali je njegovim nasljednikom proglašen Rikard.⁶⁴

Margareta Anžuvinska nije se mirila s takvim slijedom događaja te je u Škotskoj, gdje pronalazi utočište, formirala vojsku spremnu za novi napad. U prosincu te iste godine odvila se Bitka kod Wakefielda koja je završila je porazom jorkista i smrću Rikarda od Yorka. Njegova je odrubljena glava postavljena na zidine Yorka i okrunjena papirnatom krunom. Ostatak jorkških vođa također je smaknut.⁶⁵ Lankasterska vojska, ojačana škotskim dragovoljcima i plaćenicima, nakon Bitke kod Wakefielda nastavila se kretati prema jugu kako bi do kraja porazila jorkiste. U veljači 1461. godine izbila je Druga bitka kod St. Albansa, a koja je također završila teškim porazom jorkista. Međutim, petnaestak dana prije toga na sjeveru Engleske jorkisti predvođeni Edvardom od Yorka porazili su snage

⁵⁹ Ogorec, "Ratovi ruža (I. dio)", 43.

⁶⁰ Francis Xavier Martin, Theodore William Moody, *Povijest Irske*, prev. Vedran Pavlić (Zagreb: Grapa, 2003.), 129.

⁶¹ Ogorec, "Ratovi ruža (I. dio)", 43.

⁶² *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 533.

⁶³ Martin, Moody, *Povijest Irske*, 129.

⁶⁴ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 100.

⁶⁵ Martin, Moody, *Povijest Irske*, 130.

Lancastera u Bitki kod Mortimer's Crossa.⁶⁶ Edvard, vojvoda od Yorka, bio je najbliži baštinik i nasljednik Edvarda III. i sin Rikarda od Yorka, a na svojoj je strani imao moćnog Warwicka koji ga je odlučio postaviti na prijestolje. Po svojoj je baki bio potomak vojvode od Clarencea, dok su vladari iz kuće Lancaster potjecali od mlađeg brata, Ivana od Gaunta.⁶⁷ Margareta je nakon pobjeda u spomenutim bitkama sa svojom vojskom uspjela osloboditi Henrika VI., ali unatoč tome London joj se nije pokorio zbog čega se povlači na sjever u strahu od Edvarda od Yorka.⁶⁸ Warwick, koji je sada preuzeo vodstvo jorkista, i Edvard organizirali su obranu grada protiv kraljičinih plaćeničkih snaga koje su se približavale usput pljačkajući.⁶⁹

Prilog 10. Rikard Neville, grof od Warwicka, kasnije poznat kao „Kraljotvorac“

Edvard od Yorka položio je pravo na englesku krunu, a to mu je potvrdio i Parlament te je okrunjen u ožujku 1461. godine. Kuća Lancaster, predvođena Margaretom Anžuvinskom, i dalje je osporavala njegovo pravo te okuplja vojsku za novu bitku. Do konačnog je obračuna došlo u Bitki kod Towtona, 29. ožujka 1461. godine. Uslijedio je pokolj u kojem su stradali gotovo svi zapovjednici i više plemstvo kuće Lancaster. Kraljica Margareta i kralj Henrik VI. pobjegli su na sjever i pronašli utočište na dvoru škotskog kralja Jakova III.⁷⁰ U lipnju te godine Edvard od Yorka i službeno je okrunjen za engleskog kralja kao Edvard IV. čime je završen prvi od Ratova ruža. Njegovom je krunidbom izbjegnuta i

⁶⁶ Marinko Ogorec, „Ratovi ruža (II. dio)“, *Hrvatski vojnik*, (2016.), br. 498: 43, pristup ostvaren 30.5.2020. https://hrvatski-vojn timer.hr/wp-content/uploads/2017/10/hv_498.pdf

⁶⁷ Maurois, *Povijest engleske politike*, 197.

⁶⁸ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 100.

⁶⁹ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 416.

⁷⁰ Ogorec, „Ratovi ruža (II. dio)“, 44.

moćnost sukoba Engleske i Irske, a krajem godine Parlament je trojicu vladara iz dinastije Lancaster proglasio uzurpatorima.⁷¹

Edvard IV. osoba je koja se uzdigla kao pobjednik iz Ratova ruža. Bio je nasljednik kuće York i najbolji vojnik spomenutog rata, a vladao je do 1483. godine.⁷² Engleska je njegovom krunidbom pala u ruke jorkista i njihovog najistaknutijeg člana Rikarda od Warwicka koji je od tada, zbog postavljanja novog kralja na englesko prijestolje, nosio nadimak „Kraljotvorac“.⁷³

Prilog 11. Kralj Edvard IV.

Iako je rat završio, mirna vladavina Edvarda IV. trajala je svega tri godine do početka novih sukoba, odnosno ustanaka nezadovoljnih lankasterskih plemića. Tijekom 1464. godine odvale su se bitke kod Hedgeley Moora i Hexhama, a završile su pobjedom jorkista čime su ustanci uspješno ugušeni.⁷⁴ Iste je godine Edvard IV. oženio Elizabetu Grey, udovicu iz plemićke loze Luksemburga čiji je muž u ratu poginuo na lankasterskoj strani. Odabir mladenke izazvao je neviđeni skandal na engleskom dvoru, o čemu će se nešto više reći kasnije. Edvard IV. oko svoje nove supruge stvorio je grupu moćnika koja je bila protiv starog plemstva koje je podržavalo jorkiste, želeći se na taj način osloboditi vezanosti za Rikarda od

⁷¹ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 533.

⁷² Trevelyan, *Povijest Engleske*, 282.

⁷³ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 534.

⁷⁴ Marinko Ogorec, „Ratovi ruža (III. dio)“, *Hrvatski vojnik*, (2016.), br. 499: 41, pristup ostvaren 1.6.2020. na: https://hrvatski-vojnik.hr/wp-content/uploads/2017/10/hv_499.pdf

Warwicka. Poremetio je i Warwickove planove vezane za vanjsku politiku jer dok je Warwick pregovarao s Lujem XI. o sklapanju saveza, kralj Edvard IV. dogovorio je brak svoje sestre Margarete s Karlom Smjelim, vojvodom Burgundije i neprijateljem francuskih snaga.⁷⁵

Nakon 1467. postupno dolazi do zahlađenja odnosa između kralja i njegovog moćnog mentora te najvažnijeg saveznika.⁷⁶ Godine 1469. Edvard IV. sukobio se s Rikardom od Warwicka zbog nesuglasica u vezi sa svojom sve većom samostalnošću, u pitanjima vanjske politike te zbog favoriziranja rođaka kraljeve žene, obitelji Woodville i Grey. Politički je razdor pojačao i obiteljske sukobe. Warwick je u borbi protiv kralja saveznika pronašao u njegovom mlađem bratu Georgeu, vojvodi od Clarencea. George je oženio Izabel Neville sklapajući savez koji ga je trebao postaviti na englesko prijestolje. Warwick je na taj način namjeravao kralja, kojega je postavio na prijestolje, zamijeniti svojim zetom i time opravdati nadimak koji mu je dodijeljen postavivši na englesko prijestolje novog kralja.⁷⁷

Prilog 12. George Plantagenet, vojvoda od Clarencea

Bitkom kod Edgecote Moora u srpnju 1469. godine započeo je drugi od Ratova ruža. Bitka je završila kobno za jorkiste njihovim teškim porazom te pogubljenjem Rikarda

⁷⁵ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 534.

⁷⁶ Ogorec, „Ratovi ruža (III. dio)“, 41.

⁷⁷ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 534.

Woodvillea, kraljičina oca te njezina brata Ivana.⁷⁸ Njihovo je ubojstvo postalo povod početku javnog iskazivanja neprijateljstva kraljice Elizabete grofu od Warwicku.

Grof od Warwicka natjerao je kralja na sazivanje Parlamenta u Yorku kako bi kralja proglasili nezakonitim, a na prijestolje postavili njegovog brata Georgea. U međuvremenu je Edvard IV., iako u zatočeništvu, uspio pridobiti lojalnost svog drugog brata, Rikarda, vojvode od Gloucestera.⁷⁹ U Bitki kod Losecoat Fielda u ožujku 1470. godine pobjeđuju Warwick, koji je proglašen izdajicom te zajedno s Georgeom i ostatkom obitelji bježi u Francusku.⁸⁰ Francuski je dvor tada pružao utočište Henriku VI. i njegovoj supruzi Margareti Anžuvinskoj, koja je od francuskog kralja Luja XI. osigurala vojsku koja joj je trebala pomoći u naumu da vrati Henrika VI. na englesko prijestolje. Luj XI. tada je predložio savez do tad smrtnih neprijatelja - Warwicka i Margarete Anžuvinske, a iako su savez obje strane odbijale, naposljetku su ga prihvatile.⁸¹ Spomenuti je savez zaključen dogovorenim brakom o kojem će se kasnije govoriti.

Warwick i George su, ohrabreni novim savezom i s pomoći Luja XI., 1470. godine krenuli u napad kako bi Edvarda IV. svrgnuli s prijestolja i prekinuli opasno anglo-burgundsko savezništvo.⁸² Edvard IV., nespreman za tako veliku invaziju, s bratom Rikardom bježi najprije u Nizozemsku, a zatim u Burgundiju, gdje nalaze azil kod sestrinog supruga, burgundskog vojvode Karla Smjelog. Henrik VI. u listopadu te godine ponovno je postao kralj, no pod Warwickovom kontrolom, koji odmah započinje pregovore s Lujem XI. o zajedničkom napadu na Burgundiju. Inicijativu je, međutim, preuzeo Edvard koji se zajedno s Karlom iskrcao u ožujku 1471. na obale Yorkshirea.⁸³ U travnju 1471. godina došlo je do Bitke kod Barneta, ne samo odlučujuće nego i najmasovnije bitke Drugog rata ruža.⁸⁴

Lankasterske su snage poražene, a Warwickova smrt bila je udarac od kojeg se kuća Lancaster nije oporavila do kraja rata. Unatoč teškom porazu, Margareta Anžuvinska prikupila je ostatak pristaša te se ponovno sukobila s jorkistima u Bitki kod Tewkesburyja 4. svibnja 1471. godine. Lankasterske su snage razbijene, a Edvard IV. ponovno je postao kralj.⁸⁵ Henrik VI. je zarobljen i odveden u Londonsku tvrđavu, a njegov sin Edvard ubijen je.

⁷⁸ Ogorec, „Ratovi ruža (III. dio)“, 41

⁷⁹ *Isto*

⁸⁰ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 101.

⁸¹ Ogorec, „Ratovi ruža (III. dio)“, 42.

⁸² *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 535.

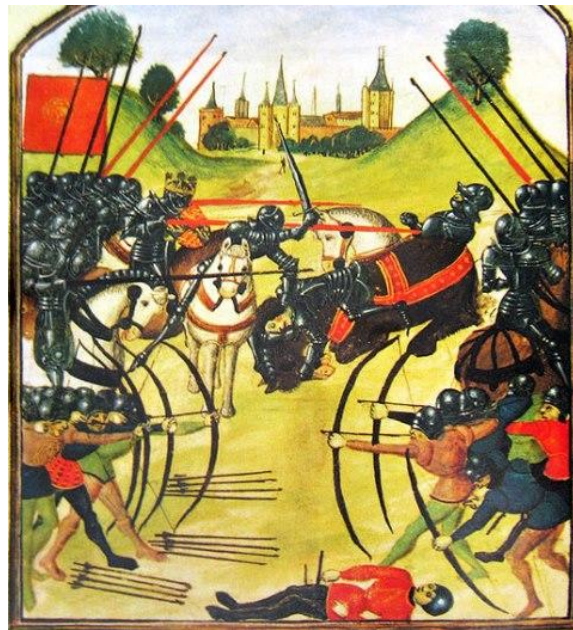
⁸³ Ogorec, „Ratovi ruža (III. dio)“, 42.

⁸⁴ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 535.

⁸⁵ Ogorec, „Ratovi ruža (III. dio)“, 42.

Glavni predstavnici engleskog visokog plemstva su ili poginuli u bitkama, ili smaknuti, ili su jednostavno nestali u tamnicama.⁸⁶

Edvardov je položaj dodatno učvršćen nakon ubojstva Henrika VI. tijekom zatočeništva u Londonskoj tvrđavi 1471. godine, iako je službeno proglašena njegova prirodna smrt. Prema nekim povjesničarima, Henrika su zajedničkim snagama ugušila sada sjedinjena braća York. Iako je uslijedilo stabilno razdoblje za Englesku, kralj Edvard IV. neprestano se suočavao s problemima koje su uzrokovale pristaše kuće Lancaster, ali i njegove vlastite. Jedan od glavnih problema bila je upravo njegova supruga, kraljica Elizabeta. Iako je George od Clarencea promijenio stranu i 1471. godine ponovno se pridružio bratu, ubijen je u Londonskoj tvrđavi 1478. godine zbog zavjere. On je, između ostalog, kraljicu javno proglasio vješticom i krivcem za smrt njegove supruge. S obzirom da je bio kraljev brat, dopušteno mu je da sam odabere način na koji će umrijeti, a on je odabrao utapanje u bačvi malvazije.⁸⁷

Prilog 13. Ilustracija prikazuje Edvarda IV. (lijevo) koji napada Rikarda od Warwicka (desno) tijekom Bitke kod Barneta

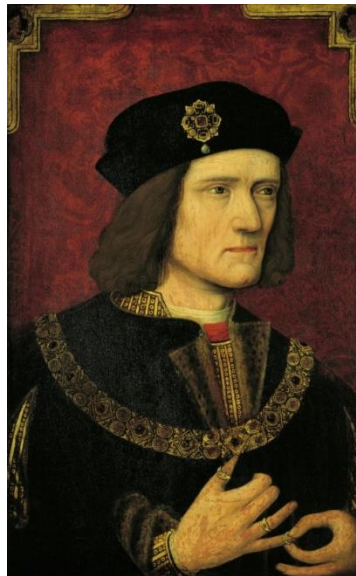
Kralj Edvard IV. umro je prilično rano, u četrdesetoj godini života, 1483. godine, a tijekom vladavine ojačao je dinastiju York. Važno je napomenuti da je kralj Edvard IV. zaista

⁸⁶ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 535.

⁸⁷ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 101.

ojačao dinastiju York i ako je bilo urota, one su uglavnom dolazile iz same obitelji.⁸⁸ U njima je ključnu ulogu odigrao kraljev mlađi brat Rikard od Glouceстера, koji se obogatio zahvaljujući braku s mlađom Warwickovom kćeri Anom koju je bio spreman iskoristiti kako bi došao na vlast.⁸⁹

Edvard IV. ostavio je dva maloljetna sina, od kojih ga je stariji trebao i naslijediti.⁹⁰ Edvard V. u trenutku očeve smrti imao je samo dvanaest godina i nije mogao samostalno vladati zbog čega dolazi do sukoba oko toga tko će upravljati zemljom kao regent mladog kralja. Za pravo vladanja izborio se Rikard od Glouceстера.⁹¹ Rikard se s bratom sukobio prvenstveno zbog njegovog braka s udovicom velikaša iz kuće Lancaster, a neumjereni zahtjevi kraljičine rodbine, neomiljene u narodu, stvorili su jaku oporbu protiv njih.⁹² Rikard nije bio na tako lošem glasu kao njegov brat George, vojvoda od Clarencea, a nije bio tako zamrljan krvlju kao Edvard.⁹³ Proglasio se ne samo zaštitnikom Kraljevstva nego i zaštitnikom malodobnih kraljevih sinova.⁹⁴ Međutim, zbog želje za krunom ubio je svoja dva nećaka, a nestanak prinčeva uzrokovao je gubitak odanosti puka.⁹⁵

Prilog 14. Rikard Plantagenet, vojvoda od Glouceстера i budući engleski kralj Rikard III.

⁸⁸ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 416.

⁸⁹ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 536.

⁹⁰ Maurois, *Povijest engleske politike*, 201.

⁹¹ Ogorec, „Ratovi ruža (III. dio)“, 42.

⁹² Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 416.

⁹³ Trevelyan, *Povijest Engleske*, 284.

⁹⁴ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, 537.

⁹⁵ Trevelyan, *Povijest Engleske*, 284.

Dolaskom na prijestolje podijelio je jorkiste pa je imao vrlo malo pristaša kojima je doista mogao vjerovati. Obitelj Woodville neuspješno se pobunila tijekom 1483. godine, kao i Henrik od Buckinghama, koji je odigrao ključnu ulogu prilikom Rikardova preuzimanja prijestolja. On je u tom procesu namjeravao zauzeti ulogu koju je nekad imao Rikard od Warwicka. Budući da je to bilo teško ostvarivo morao se povezati sa stranom jorkista koja se pobunila protiv kralja te s posljednjim predstavnikom Lancastera, Henrikom Tudorom. Henrik Tudor bio je grof od Richmonda i unuk Katarine Valois, udovice kralja Henrika V. koja se preudala za Owena Tudora.⁹⁶ Činjenice da Rikard III. nije imao djece, njegovi su nećaci nestali, a George od Clarencea također je ubijen oslabile su jorkiste i olakšale Henriku Tudoru dolazak na prijestolje.⁹⁷ Tudorov otac Edmund bio je pripadnik vodeće velške obitelji službenika, oženjen Margaretom Beaufort, nasljednicom bočne lankasterske linije.⁹⁸ Po svojoj majci Margareti bio je bio izravan potomak Ivana od Gaunta, a kako je glavna linija dinastije Lancaster prekinuta smrću Henrika VI. i njegovog sina Edvarda, Henrik Tudor ostao posljednja lankasterska nada u borbi protiv dinastije York.⁹⁹ Da je taj Henrik mogao oženiti Elizabetu od Yorka, najstariju kćer kralja Edvarda IV., kraljevske bi se kuće sjedinile. Međutim, kralj Rikard bio je svjestan te opasnosti zbog čega je nećakinju odlučio dovesti na dvor.¹⁰⁰

Kao i njegovi lankasterski prethodnici Henrik Tudor utočište je pronašao u inozemstvu, u Bretanji i Francuskoj. Za pomoć se obratio francuskom kralju Karlu VIII., sinu Luja XI. i uz njegovu je pomoć 1485. godine krenuo u napad, unatoč tome što nije imao preveliku potporu naroda.¹⁰¹ Da je Rikard III. tada pobijedio, možda bi uspio učvrstiti vlastiti položaj, budući da se ne bi morao suočiti ni s jednim snažnijim lankasterskim protivnikom.¹⁰² Nakon dolaska na područje Walesa, Tudoru su se priključili pripadnici kuća York i Lancaster koji nisu podržavali tiraniju Rikarda III. Na putu prema Londonu došlo je 22. kolovoza 1485. došlo je do Bitke kod Bosworth Fielda koja se smatra zadnjom velikom bitkom Ratova ruža.¹⁰³ Bitku su odlučila braća Stanley, koji su pristali uz Henrika jer je Tomas Stanley bio oženjen Henrkovom majkom Margaretom. Rikard je poginuo na bojnopolju, a kraljevska je kruna, koju je nosio tijekom bitke, pala u jedan grm. Poslije bitke pronašao ju je Stanley koji

⁹⁶ *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek 537-538.*

⁹⁷ Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 417.

⁹⁸ Trevelyan, *Povijest Engleske*, 284.

⁹⁹ Black, *Povijest Britanskih otoka*, 102.

¹⁰⁰ Maurois, *Povijest engleske politike*, 202.

¹⁰¹ Trevelyan, *Povijest Engleske*, 284.

¹⁰² Goldstein, Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, 417.

¹⁰³ Ogorec, „Ratovi ruža (III.dio)“, 42.

ju je stavio na glavu Henriku Tudoru koji je tada postao kralj Henrik VII.¹⁰⁴ Sljedeće, 1486. godine oženio se Elizabetom od Yorka i tako ujedinio dvije zaraćene strane, a proces ujedinjenja simbolizirala je zamjena lankasterske i jorksističke ruže tudorskom, crveno-bijelom. Oženivši se nasljednicom dinastije York, Henrik VII. nastojao je ojačati svoje pravo na prijestolje, no zapravo je značajnija bila simbolika pomirenja ujedinjenjem dviju ruža, nego osiguravanje neospornoga prava na nasljedstvo.¹⁰⁵

Prilog 15. Tomas Stanley predaje englesku krunu Henriku Tudoru nakon Bitke kod Bosworth Fielda

Bitkom kod Bosworth Fielda završeni su Ratovi ruža čime je s engleske političke pozornice nakon 331 godine vladanja nestala dinastija Plantagenet. Ratovi ruža desetkovali su englesko plemstvo i oslabili njegov politički značaj i utjecaj na društvo.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Maurois, *Povijest engleske politike*, 202.

¹⁰⁵ *Isto*, 212.

¹⁰⁶ Ogorec, „Ratovi ruža (III. dio)“, 43.

6. Uloga žena u Ratovima dviju ruža

Događaji iz sredine i kraja petnaestoga stoljeća bili su, kao što se može vidjeti u prethodnim poglavljima, vođeni od strane muškaraca. Bila je to priča o bojnim poljima na kojima su se kraljevi, vojvode i grofovi borili za kontrolu nad zemljom i za englesku krunu. Međutim, istina je da su u Ratovima ruža veliku ulogu odigrale različite žene.¹⁰⁷ Za ovaj su rad odabrane četiri žene, premda ih je bilo znatno više. Neki od muškaraca koji su prethodno spomenuti svoje su titule i položaje dobili upravo zahvaljujući njihovim suprugama. Naposljetku, sami Ratovi ruža okončani su zahvaljujući Elizabeti od Yorka, točnije njezinu porijeklu i pravu na prijestolje.

Prva od četiriju odabranih žena lankasterska je kraljica Margareta Anžuvinska, koja je morala na sebe preuzeti svu odgovornost kako bi vlast ostala u rukama njezinog nesposobnog muža, a kako bi ju kasnije mogla prepustiti njihovom sinu. Margareta Beaufort također je pripadnica Crvene ruže koja je zanemarila vlastito pravo na prijestolje kako bi na njega postavila svog sina. Ona je doista igrala igru moći koristeći brakove kako bi opstala u društvu. Bila je moćnija i utjecajnija od svojih muževa zbog čega je korist u brakovima bila obostrana: oni su dobivali bogatstvo, ona mogućnost da iza kulisa stvara prilike za postavljanje svoga sina na prijestolje. U tome je i uspjela, zahvaljujući nenadanom savezu sa svojom neprijateljicom Elizabetom Woodville. Elizabeta je bila jorkška kraljica, koja je zbog svog porijekla i brojne obitelji dodatno pogoršala stanje u Kraljevstvu i, uz borbu između Yorka i Lancastera, dovela do sukoba među braćom York. Međutim, upravo je zahvaljujući njezinoj kćeri taj isti rat i okončan. Ana Neville možda je najtragičnija žena od ovih o kojima će se govoriti. Njezinu su životnu priču doista odredili njezini muževi, koristeći njezin ugled i bogatstvo za vlastiti uspjeh. Međutim, činjenica je da su obojica pravo na englesko prijestolje položili upravo zahvaljujući njoj, točnije njezinom porijeklu i bogatstvu.

Postupci odabranih žena pokazali su se jednako važnima kao i vođenje bitaka na bojištu.

¹⁰⁷ Sarah Gristwood, „The power behind the throne: women in the War of the Roses“, (30.9.2012.), pristup ostvaren 18.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/tudor/the-power-behind-the-throne-women-in-the-wars-of-the-roses/>.

6.1. Margareta Anžuvinska

Prilog 16. Margareta Anžuvinska

Margareta Anžuvinska rođena je u ožujku 1430. godine ili u Port-a-Moussonu u Francuskoj, ili Nancyju u Lorraineu. Margareta je dolazila iz moćne i utjecajne obitelji. Njezin otac Rene bio je vojvoda od Anjoua i kralj Napulja, a majka Izabela bila je kćer i nasljednica Karla II., vojvode od Lorrainea.¹⁰⁸ Izabela je tijekom suprugovog odsustva često bila u funkciji regentice Napulja.¹⁰⁹ Reneova sestra Marija bila je supruga francuskog kralja Karla VII., a na njezinom je dvoru Margareta boravila od 1443. godine.¹¹⁰ Reneova majka, Jolanda od Aragona, bila je iznimna žena, koja je često obnašala funkciju regentice u Provansi, a odigrala je i značajnu ulogu u anglo-francuskim sukobima, uključujući financiranje vojske Ivane Orleanske.¹¹¹ Kao što se može vidjeti, Margareta je potjecala iz moćne obitelji, a njezina povezanost s francuskim dvorom pokazala se korisnom tijekom Ratova ruža jer je upravo francuski kralj financirao njezinu vojsku. Također, bila je okružena ženama koje su nerijetko preuzimale na sebe ulogu regentice, zbog čega se može razumjeti zahtjev koji će tijekom Ratova ruža uputiti Parlamentu s ciljem čuvanja prijestolja.

¹⁰⁸ Susan Abernethy, „Margaret of Anjou, Queen of England“, (28.1.2017.), pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹⁰⁹ Catherine Hokin, „Uncovering Margaret of Anjou: A Queen More Sinn'd Against Than Sinning?“, (20.5.2016.), pristup ostvaren 23.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2016/05/20/uncovering-margaret-of-anjou-a-queen-more-sinnd-against-than-sinning-a-guest-post-by-catherine-hokin/>.

¹¹⁰ Abernethy, „Margaret of Anjou“, (28.1.2017.), pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹¹¹ Hokin, „Uncovering Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2016/05/20/uncovering-margaret-of-anjou-a-queen-more-sinnd-against-than-sinning-a-guest-post-by-catherine-hokin/>.

Margareta je stekla izvrsno obrazovanje, a bila je pod velikim utjecajem umjetnosti i književnosti. Odrasla je u lijepu, visoko obrazovanu, strastvenu, energičnu, samovoljnu i ponosnu ženu snažne osobnosti.¹¹²

Pregovori o njezinom braku s Henrikom VI. započeli su 1439. godine u nadi da će se na taj način završiti Stogodišnji rat.¹¹³ Godine 1445. krenula je u Englesku. William de la Pole, koji je ugovorio njezin brak s Henrikom VI., krio je od engleske javnosti da Margareta ne samo da ne donosi tradicionalni miraz, već i da Engleska treba Francuskoj prepustiti pokrajine Anjou i Maine. Kako bi sačuvao ugled među plemstvom te prikrio posljedice lošeg dogovora, postao je najbliži kraljičin savjetnik.¹¹⁴ Do sklapanja braka došlo je 21. travnja 1445. godine na privatnoj ceremoniji u opatiji Titchfield, a za kraljicu je okrunjena 30. svibnja u Westminsteru.¹¹⁵ U kraljičinoj su milosti još bili Edmund Beaufort, vojvoda od Somerseta, i Žaketa Woodville, udovica kraljevog strica, vojvode od Bedforda. Žaketa je postala jedna od omiljenih kraljičinih povjerenica, a njezina kćer Elizabeta bila je kraljičina pratnja na vjenčanju.¹¹⁶ Margareta Anžuvinska i Elizabeta Woodville tada nisu ni slutile da će se kasnije naći na sukobljenim stranama u borbi za opstanak.

Prilog 17. Vjenčanje Margarete Anžuvinske i Henrika VI.

¹¹² Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹¹³ Isto

¹¹⁴ Philippa Gregory, David Baldwin, Michael Jones, *The Women of Cousins' War: The Duchess, The Queen and the King's Mother.*, (London: Simon and Schuster, 2011.), 76.

¹¹⁵ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹¹⁶ Gregory, Baldwin, Jones, *The Women of Cousins' War*, 76.

Iako je Margareta Anžuvinska postala engleskom kraljicom, u bračnom je ugovoru ona smatrana tek zalogom koji će osigurati kraj dugog rata između Engleske i Francuske.¹¹⁷ Umjesto željenog mira, ovaj je brak doveo do izbijanja građanskog rata.¹¹⁸

U ranim godinama braka Margareta i Henrik dobro su se slagali, ali nije prošlo mnogo vremena prije nego što je shvatila da Kraljevstvom vlada plemstvo koje iskorištava kralja za vlast i bogaćenje.¹¹⁹ Smatra se da je mlada kraljica voljela laskanje te da je plemićima bliskima sebi dodjeljivala povlastice koje su u pravilu pripadale ljudima bližima prijestolju. Rikard, vojvoda od Yorka, bio je prvi u liniji nasljeđivanja engleskog prijestolja i vođa stranke koja se sukobila s Margaretom. Od njega je kraljica posebno strahovala, kako zbog podrške koju je uživao od strane naroda, tako i zbog toga što još uvijek nije rodila nasljednika.¹²⁰ U želji da se riješi suparnika, Margareta je vojvodi od Yorka oduzela titulu zapovjednika vojnih operacija u Francuskoj i dodijelila ih je vojvodi od Somerseta. Usprkos kratkotrajnoj pobjedi nad Yorkom, kraljica je uskoro suočena s atentatom na Williama de la Pola, svog najbližeg savjetnika, i Cadeovim ustankom, koji je za cilj imao svrgavanje kraljičinih savjetnika.¹²¹

Pretpostavlja se da je kralj Henrik VI. imao drugačiju predstavu o svojoj dužnosti u braku i da se pridržavao celibata.¹²² Kako Margareta nije zanjela u prvih osam godina braka, tijekom proljeća 1453. posjetila je svetište koje je trebalo pomoći ženama da zatrudne, a ubrzo nakon posjete ostala je trudna. Međutim, problemi tada nisu završili jer je Henrik doživio svoj prvi napad ludila.¹²³

Sina Edvarda rodila je 13. listopada 1453. u Westminsteru, međutim, to nije donijelo nikakvu sigurnost kraljici.¹²⁴ Njegovo je rođenje dodatno poremetilo političke sukobe toga

¹¹⁷ Gristwood, „The power behind the throne“, pristup ostvaren 18.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/tudor/the-power-behind-the-throne-women-in-the-wars-of-the-roses/>.

¹¹⁸ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹¹⁹ Isto

¹²⁰ Gregory, Baldwin, Jones, *The Women of Cousins' War*, 76.

¹²¹ Ross, *Ratovi ruža*, 19.

¹²² Gregory, Baldwin, Jones, *The Women of Cousins' War*, 76.

¹²³ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹²⁴ Isto

vremena, a njegovu je majku natjeralo na aktivno sudjelovanje u politici.¹²⁵ Vlast u zemlji bila je nestabilna i očekivao se obračun.¹²⁶

U proljeće 1454. započela je borba za vlast između kraljice Margarete i Rikarda od Yorka.¹²⁷ Margareta Anžuvinska nije bila žena koja se opirala svojoj ulozi u društvu. Međutim, kada je postalo jasno da Henrik VI. nije sposoban vladati, svim se silama borila da ostane na prijestolju koje joj je pripadalo te omogućiti njezinom sinu da ga naslijedi.¹²⁸ Rikard je smatrao da ima pravo na prijestolje zbog svog porijekla i da su lankasterski kraljevi prisvojili njegovo pravo.¹²⁹ Margareta je zamolila Parlament da bude regentica mladom princu što nije bilo neizvedivo, međutim, ona nije imala podršku lordova.¹³⁰ Žena na vlasti u Engleskoj nije bio dobro prihvaćen koncept, a Margareta, zahvaljujući svom odgoju, nije prihvaćala takvu situaciju. Uzme li se u obzir žene koje su ju okruživale tijekom odrastanja može se jasno zaključiti zašto je smatrala da može preuzeti kontrolu nad Kraljevstvom. Osim zbog toga što kao žena nije imala pravo vladati Engleskom, ispaštala je i zbog svog stranog podrijetla jer je zbog Stogodišnjeg rata smatrana kao loš utjecaj na kralja. Također, svojim se ponašanjem i uključivanjem u politiku nije uklapala u ideal kasnosrednjovjekovne kraljice.¹³¹ Iako je Parlament proglasio njezinog sina zakonitim nasljednikom engleske krune, prihativši tako jedan od njezinih zahtjeva, zaštitnikom Kraljevstva imenovao je Rikarda od Yorka.¹³²

Do 1455. godine na sjeveru Engleske tenzije između obitelji Percy i obitelji Neville doživjele su svoj vrhunac.¹³³ Budući da je kraljica podržavala Percyjeve, Rikard Neville, grof od Warwicka, stao je uz Yorkove. Na sklapanje ovog saveza utjecala je Cecilija Neville zahvaljujući obiteljskim vezama koje je imala s obje kuće i time je indirektno dovela do vojnog sukoba Yorka i Lancastera. Warwickove i Yorkove ujedinjene vojske sukobile su se s

¹²⁵ Susan Abernethy, „Edward of Lancaster, Prince of Wales“, (12.5.2017.), pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹²⁶ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹²⁷ Isto

¹²⁸ Hokin, „Uncovering Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2016/05/20/uncovering-margaret-of-anjou-a-queen-more-sinnd-against-than-sinning-a-guest-post-by-catherine-hokin/>.

¹²⁹ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹³⁰ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹³¹ Hokin, „Uncovering Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2016/05/20/uncovering-margaret-of-anjou-a-queen-more-sinnd-against-than-sinning-a-guest-post-by-catherine-hokin/>.

¹³² Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹³³ Ross, *Ratovi ruža*, 22.

kraljevim trupama u Bitki kod St. Albansa, 1455. godine.¹³⁴ Margareta je tada sa svojim dvorskim damama bila u Greenwichu radi sigurnosti.¹³⁵ Borba između Margarete Anžuvinske i Rikarda od Yorka doživjela je silovit preokret nakon te bitke i poraza lankasterske vojske.¹³⁶ York je zarobio kralja Henrika VI., a Margareti su smanjeni prihodi i moći koje je do tada imala. York i njegove pristaše izrazile su odanost Henriku, rušeći mu autoritet na svakom koraku. O Margareti su pokrenute glasine kako mladi princ nije kraljev sin, a pretpostavlja se da je York pokrenuo te glasine kako bi sebi osigurao prijestolje, iako nema dokaza da je Margareta prevarila supruga, pogotovo jer se kralj ponašao kao da je dijete njegovo.¹³⁷

Godine 1458. sklopljeno je primirje te je održana svečana procesija tomu u čast. Procesiju je predvodio kralj, a slijedila ga je kraljica koju je za ruku vodio upravo York, položivši zakletvu da će održavati mir i slušati kraljeve naredbe ne podižući trupe. York je već sljedeće godine ponovno podigao trupe protiv kralja, ali kraljeva je vojska bila brojnija zbog čega se jorkisti povlače, a Rikard od Yorka bježi u Irsku.¹³⁸ Iz Irske se vratio u ljeto 1460. godine i u srpnju predvodio Bitku kod Northamptona, koja je kao posljedicu imala zatvaranje Henrika VI. u Londonski toranj te kraljičin bijeg u dvorac Harlech u Walesu. York je tada zatražio pravo na prijestolje, ali su lordovi Parlamenta bili sumnjičavi prema njegovim krajnjim ciljevima. Umjesto toga, Henriku je dopušteno vladati sve do smrti, ali je Rikard od Yorka imenovan njegovim zakonitim nasljednikom, čime je Edvard od Lancastera izgubio svoja prava. York je također dobio Edvardovu baštinu što je razbjesnilo Margaretu.¹³⁹ Ona je, nakon kraljeva zarobljavanja, preuzela vodstvo lankasterskih pristaša te je odbila priznati Yorka kao vrhovnu silu Engleske.¹⁴⁰ Sa sinom je pobjegla u Škotsku gdje su zatražili utočište te vojnu i financijsku pomoć Marije Gelderske, majke Jakova III. i škotske regentice. Margareta je pristala dati Škotskoj dvorac Berwick, a sina oženiti sestrom Jakova III. u zamjenu za vojnu pomoć.¹⁴¹ Uskoro je podigla vojsku na sjeveru i povela bitku protiv Yorka kod Wakefielda, u prosincu 1460., tijekom koje su Rikard od Yorka i njegov sin Edmund

¹³⁴ Ross, *Ratovi ruža*, 24.

¹³⁵ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹³⁶ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹³⁷ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹³⁸ *Isto*

¹³⁹ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹⁴⁰ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹⁴¹ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

ubijeni.¹⁴² Zbog okrutnosti prema poginulima u Bitki kod Wakefielda Shakespeare je Margaretu Anžuvinsku nazvao „francuskom vučicom“.¹⁴³

Njezina je vojska odnijela pobjedu i u Drugoj bitki kod St. Albansa, a kralj Henrik VI. napokon je bio sjedinjen sa ženom i sinom.¹⁴⁴ Kroničar Gregory zapisao je da je usred bitke "kralj Henrik otišao svojoj kraljici i otpisao sve svoje lordove, vjerujući više njezinoj stranci nego svojoj."¹⁴⁵

Prilog 18. Margareta Anžuvinska, nakon pobjede u Bitki kod Wakefielda, postavlja papirnatu krunu na odrubljenu glavu Rikarda od Yorcka

U ožujku 1461. godine je izbila krvava Bitka kod Towtona i donijela pobjedu jorkistima.¹⁴⁶ Edvard, najstariji sin vojvode od Yorcka, proglašen je kraljem Edvardom IV.¹⁴⁷ Margareta s obitelji ponovno bježi u Škotsku, a uskoro je pred Parlamentom optužena da je uz pomoć sjevernjaka, Škota i Francuza željela uništiti Kraljevstvo. Za vrijeme egzila u Škotskoj, bezuspješno je pokušavala dobiti pomoć francuskog kralja Karla VII. i kasnije

¹⁴² Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹⁴³ Gregory, Baldwin, Jones, *The Women of Cousins' War*, 269.

¹⁴⁴ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹⁴⁵ Gristwood, „The power behind the throne“, pristup ostvaren 18.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/tudor/the-power-behind-the-throne-women-in-the-wars-of-the-roses/>.

¹⁴⁶ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹⁴⁷ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

francuskog kralja Luja XI., koji to odbija zbog njezinog lošeg položaja, unatoč rodbinskoj povezanosti.¹⁴⁸

Nakon poraza u Bitki kod Hexhama, Henrik je neko vrijeme izgubljeno lutao sve dok nije zarobljen u srpnju 1465., u Lancashireu. Noge su mu bile vezane za uzde svog konja te je doveden u London, gdje je zadržan u pritvoru u Londonskoj tvrđavi sljedećih pet godina.¹⁴⁹

Iako je kralj Luj XI., inače Margaretin rođak, sklopio savez s Edvardom IV. kako neće podržati Lancastere, promijenio je stranu. Kako bi osigurao savez s Engleskom u borbi protiv Burgundije predložio je savez između Margarete Anžuvinske i grofa od Warwicka kako bi oslobodili Henrika iz Londonskog tornja i vratili ga na prijestolje.¹⁵⁰ Margareta je mrzila Warwicka i imala je mnogo razloga da mu ne vjeruje. Bio je rođak Edvarda IV. i dio grupe koja je zbacila njezinog muža s prijestolja.¹⁵¹ Kako bi pristala na takav savez, Margareta je natjerala Warwicka da ju na koljenima moli za oprost.¹⁵² Činjenica da je Warwick na to pristao potvrđuje koliki je ugled i moć imala Margareta Anžuvinska.

Prilog 19. Rikard Neville na koljenima obećaje odanost Margareti Anžuvinskoj

Jedan dio sporazuma za cilj je imao Edvardovo svrgavanje s prijestolja, a drugi je dio uključivao brak Warwickove kćeri Ane Neville i Edvarda od Lancastera. Margareta je odbijala takav prijedlog, ali ju je francuski kralj uspio uvjeriti. Susan Abernethy navodi kako postoji vjerojatnost da je Margareta spriječila konzumaciju braka kako bi ga kasnije mogla

¹⁴⁸ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹⁴⁹ Isto

¹⁵⁰ Isto

¹⁵¹ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹⁵² Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

poništiti, ali za to nema dokaza.¹⁵³ Warwick je uspio svrgnuti Edvarda s prijestolja te ponovno postaviti Henrika, koji je vladao od listopada 1470. do travnja 1471. godine.¹⁵⁴

U Bitki kod Barneta 1471. godine Warwick je ubijen, a svega nekoliko sati nakon njegove smrti Margareta i njezin sin došli su na englesko tlo, ne znajući ishod bitke. Margareta je bila slomljena kad je čula za poraz te je željela odustati od borbe, ali su joj savjetnici savjetovali da nastavi.¹⁵⁵ Edvard IV. zarobio je Henrika i ponovno ga vratio u Toranj, ali Margareta je uspjela okupiti svoje trupe i povesti Bitku kod Tewkesburyja.¹⁵⁶ Bitka je započela 4. svibnja, a Edvard je zapovijedao lankasterskom vojskom. Vodio je trupe pod okriljem iskusnog ratnika Ivana Wenlocka. U tijeku bitke Wenlock je ubijen udarcem sjekire u glavu, čime je princu predano zapovjedništvo. Edvard je ubijen tijekom bitke čime je završena dinastija Lancaster.¹⁵⁷ Nekoliko dana kasnije Margareta je pronađena kako se skriva zajedno s Anom Neville te je dovedena u London, a na putu je bila izložena pogledima i uvredama građana. Uskoro nakon njezina dolaska u London njezin je suprug ubijen.¹⁵⁸

Prilog 20. Ubojstvo Edvarda od Lancastera

¹⁵³ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹⁵⁴ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹⁵⁵ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹⁵⁶ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹⁵⁷ Abernethy, „Edward of Lancaster“, pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.

¹⁵⁸ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

Bila je zatvorenica u dvorcu Windsor, Londonskoj tvrđavi i dvorcu Wallingford gdje je brigu o njoj preuzela vojvotkinja od Suffolka. Godine 1475. postala je predmet pregovora između Edvarda IV. i Luja XI., koji ju je pristao otkupiti za pedeset tisuća kruna uz uvjet da se odrekne svih prava na nasljedstvo. Vratila se u Francusku i odrekla nasljedstva svojih roditelja nakon čega joj je Luj XI. isplatio mirovinu. Umrla je 25. kolovoza 1482. godine te je pokopana je u katedrali u Angersu.¹⁵⁹ Vijest o njezinoj smrti prošla je bez žaljenja na europskim dvorovima.¹⁶⁰

6.2. Elizabeta Woodville

Prilog 21. Elizabeta Woodville

Elizabeta Woodville rođena je 1437. godine. Bila je školovana i inteligentna, bliska s obitelji, a navodi se i da je bila iznimno lijepa.¹⁶¹ Njezina majka Žaketa, po rođenju luksemburška princeza, bila je udovica vojvode od Bedforda, brata kralja Henrika V., i po važnosti treća dama u Kraljevstvu.¹⁶² Autori Gregory, Baldwin, Jones u knjizi *The Women of Cousin's War* navode da je Žaketa sama mogla postati engleska kraljica kroz svoj prvi brak s

¹⁵⁹ Abernethy, „Margaret of Anjou“, pristup ostvaren 22.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>.

¹⁶⁰ Charles Oman, *Kratka historija Engleske*, prev. Dragutin Subotić, (Beograd: Stena press, 2008.), 51.

¹⁶¹ Susan Abernethy, „Elizabeth Woodville: Queen of England“, (8.12.2017.), pristup ostvaren 20.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁶² Agnes Strickland, *Lives of the Queens of England*, (Philadelphia: Lea and Blachard, 1849.), 205., pristup ostvaren 26.5.2020.,

https://books.google.hr/books?id=eGbIzWhztWkC&printsec=frontcover&hl=hr&source=gbs_ge_summary_r&ad=0#v=onepage&q&f=false.

vojvodom od Bedforda, ali da je odlučila na to mjesto postaviti svoju kćer.¹⁶³ Za drugog supruga izabrala je štitonošu Henrika VI., Rikarda Woodvillea.¹⁶⁴ Žaketin je drugi brak izazvao skandal, a zbog vjenčanja bez kraljevog dopuštenja par je bio prisiljen platiti veliku novčanu kaznu.¹⁶⁵ Rikard Woodville bio je pratnja Margareti Anžuvinskoj tijekom njezina putovanja u Englesku, a na samom je dvoru brzo napredovao postavši najprije barun, a zatim i grof od Riversa. Žaketa je bila miljenica mlade kraljice zbog čega je svojoj kćeri Elizabeti uspjela osigurati službu kraljičine dvorske dame.¹⁶⁶

Prilog 22. Žaketa Luksemburška, vojvotkinja od Bedforda i majka Elizabete Woodville

Početkom Ratova ruža Elizabetina se obitelj priklonila Lancasterima.¹⁶⁷ Pristaša obitelji Lancaster bio je i Elizabetin prvi suprug, Ivan Grey, a ni danas nije u poznato kada su se vjenčali. Njegov otac, lord Ferres od Grobyja, bio je vlasnik starog područja Bradgatea koji mu je pripadao zbog plemenitog normanskog podrijetla. Na tom su posjedu živjeli Elizabeta i Ivan sa svojim sinovima, Tomasom i Rikardom.¹⁶⁸ Elizabetin suprug zapovijedao je konjicom kraljice Margarete Anžuvinske tijekom Druge bitke kod St. Albansa u kojoj je zadobio

¹⁶³ Gregory, Baldwin, Jones, *The Women of Cousins' War*, 76.

¹⁶⁴ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 205.

¹⁶⁵ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁶⁶ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 206.

¹⁶⁷ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁶⁸ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 208-209.

smrtonosne rane od kojih je naposljetku i preminuo, 28. veljače 1461. godine.¹⁶⁹ Edvardova pobjeda u Towtonu 1461. godine stavila je Woodvilleove u težak položaj zbog borbe na suprotnoj strani.¹⁷⁰ Iako je Elizabetin suprug osigurao nasljedstvo za nju i njihove sinove, njegova se obitelj tomu protivila. Njegova majka, dama Ferrers, tražila je od Elizabete da im isplati ostatak njezinog miraza i napusti Bradgate.¹⁷¹ Prvi Elizabetin kontakt s Edvardovim dvorom dogodio se 1464. godine kada je tražila pomoć Williama Hastingsa kako bi joj, zbog njegovog položaja kao nadzornika Midlanda, pomogao u sporu s njezinom svekrvom.¹⁷²

Nije u potpunosti jasno kada su se Elizabeta i Edvard upoznali. Moguće je da su se kao pripadnici engleske aristokracije družili na sudu ili nekom drugom važnom događaju tijekom 1450.-ih. Moguće je da su se poznavali i kao djeca tijekom službovanja Elizabetinih roditelja u Rouenu, gdje je Edvardov otac boravio kao poručnik Normandije.¹⁷³ Oman navodi da je najvjerojatnije Edvard IV. tijekom regrutacije za nove bitke 1464. godine upoznao Elizabetu Woodvile.¹⁷⁴ Legenda kaže da je Elizabeta čekala Edvarda pod hrastom u šumi Whittlebury, kao nemoćna udovica koja se nada da će se kralj založiti za nju kako bi njezini sinovi dobili nasljedstvo koje im pripada.¹⁷⁵

Prilog 23. Elizabeta Woodville čeka kralja Edvarda IV. sa svojim sinovima

¹⁶⁹ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 210.

¹⁷⁰ Amy Licence, „Marrying for love: Edward IV and Elizabeth Woodville“, (16.2.2017.), pristup ostvaren 20.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/marrying-for-love-edward-iv-and-elizabeth-woodville/>.

¹⁷¹ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁷² Licence, „Marrying for love“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/marrying-for-love-edward-iv-and-elizabeth-woodville/>.

¹⁷³ Isto

¹⁷⁴ Oman, *Kratka historija Engleske*, 50.

¹⁷⁵ Licence, „Marrying for love“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/marrying-for-love-edward-iv-and-elizabeth-woodville/>.

Taj se hrast u narodnoj predaji Northamptonshirea i danas naziva „Kraljičin hrast“. Prema narodnoj predaji, u zaštiti njegovih grana lijepa se udovica obratila mladom monarhu. Kad je Edvard zastao da je poslušša, bacila se na njegove noge i molila ga za povratak Bradgatea, nasljedstva njezine djece. Edvard je poželio Elizabetu i pokušao je sve kako bi ju pridobio, međutim, lijepa udovica odgovorila mu je sljedeće: „Gospodaru moj, znam da nisam dovoljno dobra da budem tvoja kraljica, ali previše sam dobra da bih postala tvoja ljubavnica.“ Kralj joj je uskoro ponudio brak. Vojvotkinja od Bedforda preuzela je organizaciju i bez suprugovog znanja, organizirala vjenčanje za svoju kćer i kralja, 1. svibnja 1464. godine.¹⁷⁶ Ceremonija je u tolikoj mjeri bila tajna da Elizabetin otac ni braća nisu smjeli znati za nju. S jedne strane razlog tomu može biti činjenica da je Edvard kralj koji je trebao oženiti bogatu nasljednicu i time osigurati Engleskoj savez s nekom drugom državom zbog čega se taj brak kosio sa svim očekivanjima engleskog dvora; s druge strane, moguće je da je bila riječ o lažnom braku koji je Edvard isplanirao kako bi zaveo Elizabetu.¹⁷⁷ Brak je čuvan u tajnosti sve dok ga nije trebalo razotkriti jer je kralju ponuđena princeza za ženu.¹⁷⁸ Tajno vjenčanje kasnije se pokazalo kao sredstvo u borbi za englesku krunu, no o tome će se više govoriti kasnije.

Poznato je da je tijekom sastanka vijeća u rujnu 1464. godine Edvard bio prisiljen priznati da je već oženjen jer su vijećnici povelili raspravu o njegovoj ženidbi za jednu od princeza.¹⁷⁹ Njegov izbor mladenke protivio se svim konvencijama njegova vremena. Činjenica da je njihov brak sklopljen u tajnosti nije bila jedini problem. Naime, kraljeva je mladenka trebala biti djevica, a Elizabeta je bila ne samo lankasterska udovica već i majka dvojice sinova. Također, bila je i pet godina starija od kralja.¹⁸⁰ Većina kraljevih savjetnika nije odobravalala njegov izbor jer, uz sve navedeno, Elizabeta nije donijela miraz, međunarodne veze, teritorije niti je obećavala diplomatsku podršku.¹⁸¹ U prilog joj je jedino išla činjenica da je rođenjem dvaju sinova dokazala da je plodna i da kralju može podariti nasljednike. Ne samo da je Elizabetina prošlost bila šokantna za englesku javnost nego i podatak da su se ona

¹⁷⁶ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 211.

¹⁷⁷ Licence, „Marrying for love“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/marrying-for-love-edward-iv-and-elizabeth-woodville/>.

¹⁷⁸ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 212.

¹⁷⁹ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁸⁰ Sarah Gristwood, „Elizabeth Woodville. Edward IV's controversial Queen“, (19.4.2018.), pristup ostvaren 19.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.

¹⁸¹ Licence, „Marrying for love“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/marrying-for-love-edward-iv-and-elizabeth-woodville/>.

i Edvard vjenčali iz ljubavi i požude. Postoje i teorije da se kralj oženio Elizabetom, koja je tada bila na strani Lancastera, kako bi bio bliže neprijatelju. Edvardov izbor mladenke mogao je značiti i njegovu rastuću neovisnost od moćnog Warwicka, koji je imao alternativne bračne planove za Edvarda.¹⁸² On je, u dogovoru s francuskim kraljem, za Edvardovu ženu izabrao princezu Bonu od Savoje.¹⁸³ Od svih osoba, taj je brak najviše uvrijedio majku Edvarda IV., za koju se pretpostavlja da je imala prava kraljice prije smrti svog supruga Rikarda, vojvode od Yorka u Wakefieldu, bila je bijesna što mora ustupiti mjesto ženi čiji je otac karijeru započeo kao štitonoša.¹⁸⁴

Elizabeta je dvoru službeno predstavljena 29. rujna, kada ju je kralj proglasio zakonitom suprugom. U opatiju Reading za ruku su ju vodili George, vojvoda od Clarencea, i Rikard Neville, grof od Warwicka, gdje je proglašena kraljicom. Pripreme za njezinu krunidbu započele su poslije Nove godine, a veličanstvena ceremonija obavljena je 26. svibnja 1465.¹⁸⁵

Prilog 24. Ceremonija krunidbe Elizabete Woodville

U trenutku krunidbe neprijateljstvo između Elizabete i grofa od Warwicka nije bilo ozbiljno te je on bio kum njezinoj najstarijoj kćeri, rođenoj u palači Westminster 1466. godine. Djevojčica je dobila ime Elizabeta, po majci, što je dokaz kako je Edvard bio skloniji uputiti na taj način kompliment svojoj ženi nego li svojoj majci.¹⁸⁶

¹⁸² Gristwood, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.

¹⁸³ Oman, *Kratka historija Engleske*, 50.

¹⁸⁴ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 212-213.

¹⁸⁵ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁸⁶ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 217.

Elizabeta Woodville bila je toliko nekvalificirana za ulogu kraljice da se smatra kako se Edvard IV. prepustio strastima u namjeri da ju oženi.¹⁸⁷ Ona je od prvog dana imala snažan utjecaj na kralja, a napredak njezinih rođaka bio joj je glavna okupacija. Članove svoje brojne obitelji vjenčala je s najvećim nasljednicima i nasljednicama Kraljevstva.¹⁸⁸ Na taj je način uspjela poboljšati položaj svoje obitelji. Svoju osmogodišnju sestru udala je za dvije godine starijeg vojvodu od Buckinghama. Brak koji je izazvao najviše osuda sklopljen je između kraljičinog brata Ivana Woodvillea, koji je imao devetnaest, i Katarine Neville, bogate udovice starije od šezdeset godina.¹⁸⁹ Jedan milanski izaslanik izvijestio je da su Woodvilleovi "imali čitavu vladu ovog carstva". Ali Elizabeta je radila samo ono što bi učinio bilo koji suvremenik, a diskutabilno je koliko je Woodvilleov napredak zaista proveden na kraljičinu inicijativu. U doba u kojem je srodstvo bilo ključno, možda je i sam Edvard koristio te brakove i darove ureda za jačanje vlastite baze moći.¹⁹⁰ To je izazvalo zavist ostatka plemstva, posebice kod grofa od Warwicka i Edvardove braće, Georgea i Rikarda.¹⁹¹

U strahu da u potpunosti ne izgubi moć zbog Woodvilleovih, Warwick je zatražio dozvolu da svoje kćeri, Izabel i Anu, uda za kraljevu braću.¹⁹² Autori Gregory, Baldwin i Jones u knjizi *The Women of Cousins' War* navode da je kralj odbio Warwickovu ponudu na Elizabetinu zamolbu, koja se bojala da bi potomci tih brakova mogli biti prijetnja njezinoj djeci, zbog kraljevske krvi od strane oba roditelja. Warwick je odbio poslušati kralja i svejedno udaje Izabel za Georgea, vojvodu od Clarencea. S njim je isplanirao urotu protiv kralja Edvarda IV. i napravio raskol u nekada ujedinjenoj kući York.¹⁹³ Godine 1469. Warwick i kraljev brat George pobunili su se protiv kralja, dijelom zbog ogorčenosti prema obitelji Woodville, dijelom zbog želje za prijestoljem. Kao što se ranije reklo, Warwick je uspio zarobiti Elizabetina oca i brata Ivana Woodvillea te ih je pogubio bez suđenja.¹⁹⁴ Kraljičinoj je majki namijenjena još strašnija sudbina: ona je optužena za čarobnjaštvo.¹⁹⁵

¹⁸⁷ Jewell, Helen M., *Women in Medieval England*, (Manchester University Press: 1996.), 135.

¹⁸⁸ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 214.

¹⁸⁹ Ross, *Ratovi ruža*, 50.

¹⁹⁰ Gristwood, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.

¹⁹¹ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁹² Ross, *Ratovi ruža*, 50.

¹⁹³ Gregory, Baldwin, Jones, *The Women of Cousins' War*, 285.

¹⁹⁴ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁹⁵ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 218.

Prije obračunavanja s pobunjenicima kralj je Elizabetu odveo na sigurno, u Londonsku tvrđavu, gdje je u tom trenutku boravio i Henrik VI. Elizabeta se ponijela nevjerojatno odvažno u novonastaloj situaciji te je pokrenula obranu grada, a u trenutku Warwickovog i Clarenceovog ulaska u London pobjegla je u utočište kako bi se osigurala. Ondje je registrirala sebe, svoju majku i svoje tri kćeri te zatražila zaštitu. U tom je mjestu iščekivala kada će njezin sin Edvard ugledati svjetlo dana. Nasljednik Yorka rodio se 1. studenoga 1470. godine.¹⁹⁶ U lipnju sljedeće godine novorođenče Edvarda IV. proglašeno je princem od Walesa, a Elizabeta je imenovana voditeljicom njegovog vijeća. Ona i kralj zajedno su odlazili na hodočašća, a tijekom posjeta Shrewsburyju 1473. godine rodila je njihovog drugog sina, Rikarda, nazvanog po kraljevom odanom bratu, vojvodi od Glouceстера. Iste je godine princ Edvard poslan u Ludlow gdje je osnovano njegovo kućanstvo pod skrbništvom kraljičinog brata Antonija Woodvillea, što je izazvalo zavist ostatka plemstva koje je smatralo da bi mladi princ trebao biti pod skrbništvom nekog uglednijeg. Njezin sin Tomas Grey također je poslan u Wales kako bi sudjelovao u različitim komisijama.¹⁹⁷ Činjenica kako je mladi princ bio okružen članovima Elizabetine obitelji umjesto pripadnicima najmoćnijih plemićkih obitelji govori dovoljno o njezinom utjecaju na samog kralja.

Tijekom proljeća 1477. godine Elizabeta se sukobila s Georgeom, vojvodom od Clarencea. Georgeu je umrla supruga te si je svim silama nastojao osigurati bogati brak s Marijom od Burgundije, a koju je kraljica namijenila svom bratu. Također, pogubio je jednu od služavki tvrdeći da mu je ona po kraljičinoj naredbi otrovala suprugu, a samu je kraljicu optužio da je vještica koja je začarala kralja.¹⁹⁸ Clarenceovi potezi natjerali su kralja da ga osudi na smrt.¹⁹⁹ Njegova smrt još je jedan pokazatelj Elizabetina utjecaja.

Posljednje godine života kralja Edvarda prolazile su spokojno i raskošno, što je imalo koban učinak na njegovo zdravlje.²⁰⁰ Prije smrti imenovao je Rikarda od Glouceстера zaštitnikom Kraljevstva i regentom svog maloljetnog sina.²⁰¹ Kad je u travnju 1483. iznenada umro na prijestolju ga je naslijedio dvanaestogodišnji sin Edvard. On je odrastao u Ludlowu, Shropshire, pod nadzorom Elizabetina brata, talentiranog Antonija Woodvillea.²⁰² Ona je

¹⁹⁶ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 219-220.

¹⁹⁷ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

¹⁹⁸ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 226.

¹⁹⁹ Ross, *Ratovi ruža*, 69.

²⁰⁰ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 228.

²⁰¹ Ross, *Ratovi ruža*, 69.

²⁰² Gristwood, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.

nakon kraljeve smrti bila u većoj opasnosti nego kada je prvi put ostala udovicom. Na prvom vijeću predložila je da prijestolonasljednik bude otpraćen u London s moćnom vojskom. Njezin je zahtjev odbijen, riječima da mladi kralj nije ni u kakvoj opasnosti. Vojvoda od Glouceстера tada je vrlo malo boravio na dvoru, a unatoč svom mišljenju o obitelji Woodville, nikada nije stupio s njima u sukob. Kada je čuo za kraljevu smrt odmah je zatražio proglašenje Edvarda V. u Yorku i napisao pismo kraljici, prepuno ljubaznosti i iskazivanja pokornosti da je Elizabeta bila sigurna da mu može vjerovati.²⁰³

Vijeće je zapovjedilo da grof od Riversa dovede mladog kralja u London.²⁰⁴ Rikard od Glouceстера bojao se da je dječak pod prevelikim utjecajem obitelji Woodville.²⁰⁵ On je, podržan od strane vojvode od Buckinghama, presreo mladog kralja na putu u London, uhitio ga kao i grofa od Riversa te Rikarda Greya, kraljičina sina iz prvog braka.²⁰⁶ Antonio Woodville i Rikard Grey bili su zatvoreni, a zbog ubojstva njezinog oca i brata nekoliko godina ranije, Elizabeta je bila u strahu za njihovu sudbinu. Navedeni su ju događaji nagnali da ponovno pronađe utočište u Westminsterskoj opatiji, uzevši sina Rikarda sa sobom kao i pet neudanih kćeri i majku.²⁰⁷

Prilog 25. Slika Edwarda M. Warda koja prikazuje Elizabetu Woodville u utočištu Westminsterske opatije nakon nestanka sina Edvarda V.

²⁰³ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 229.

²⁰⁴ *Isto*, 230.

²⁰⁵ Gristwood, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.

²⁰⁶ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 230.

²⁰⁷ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

Navodi se kako je Gloucester kraljičin odlazak u utočište vidio kao objavu rata i neprihvatanje njegovog protektorata.²⁰⁸ S druge strane postoji mišljenje da su Rikardovi postupci pomno planirani i prouzrokovani pohlepom i ambicijom.²⁰⁹ Vijeću je određen 4. svibnja kao dan za krunidbu mladog kralja. Njegov ga je stric tek toga dana doveo u London, a nakon svečane povorke mladi je kralj premješten u Londonsku tvrđavu, pod izgovorom da će tamo čekati krunidbu. Gloucester je u cilju tada imao dokopati se i drugog nasljednika, Rikarda, tada sigurnog s kraljicom. U međuvremenu su trajale pripreme za krunidbu. Rikard od Gloucestera sazvaio je 13. lipnja vijeće kako bi navodno odredio točno vrijeme krunidbe, a zapravo kao bi utvrdio tko od aristokracije podržava Edvarda kao kralja. Upravo tada se dogodio prvi napad na Elizabetu, koju je nazvao vješticom koja je začarala njegovog brata.²¹⁰ Gloucester je optužio Woodvilleove da su neprijatelji novog režima, a Elizabeta je optužena da je s grofom od Hastingsa kovala urotu protiv Rikarda.²¹¹

Prilog 26. Slika Johna E. Millaisa koja prikazuje Edvarda V. i njegovog brata Rikarda od Yorka tijekom boravka u Tornju

Hastings je nastojao poreći bilo kakav savez s kraljicom i njezinom magijom, ali je bez suđenja odveden do Londonsku tvrđavu gdje mu je odrubljena glava. Sljedeći je udarac bio pokušaj dokazivanja da je njezin brak nevažeći, a njezina djeca nezakonita.²¹² Uporište ovoj tvrdnji bilo je u informaciji kako je Edvard bio obećan Eleanori Butler, kćeri grofa od Shrewsburyja. Cilj ove optužbe bio je dokazati da Edvardovi sinovi nisu zakoniti nasljednici

²⁰⁸ Ross, *Ratovi ruža*, 80.

²⁰⁹ Isto, 69.

²¹⁰ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 232-233.

²¹¹ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

²¹² Strickland, *Lives of the Queens of England*, 234.

engleskog prijestolja nego da ono pripada Rikardu.²¹³ Sve navedeno korišteno je kao Gloucesterovo opravdanje da se 26. lipnja proglasi kraljem Rikardom III. Dan prije pogubio je kraljičina sina Rikarda i brata Antonija u dvorcu Pontefract.²¹⁴ Njegova se krunidba dogodila deset dana poslije.²¹⁵

Elizabeta je tjednima bila pod pritiskom da i svog drugog sina preda Rikardu od Gloucesteru.²¹⁶ Kardinal Tomas Bouchier posjetio je kraljicu 16. lipnja kako bi ju uvjerio da pošalje sina u Tvrđavu njegovom bratu koji je čekao na krunidbu, planiranu 22. lipnja, jer je nužno da bude prisutan tijekom krunidbe, a osobno je zajamčio prinčevu sigurnost. Pored ove prisile, Gloucester je naredio trupama da opkole zgradu svetišta i ti su ljudi jasno dali do znanja da će upotrijebiti silu da odvedu dijete od nje ako je potrebno. Elizabeta nije imala drugog izbora nego predati sina.²¹⁷

S obzirom na pretpostavku da su prinčevi mrtvi, njezine su kćeri postale figure u borbi protiv Rikarda III. s ciljem dizanja pobune i postavljanja jedne od njih na prijestolje.²¹⁸ Elizabetu je u utočištu u kojem se trenutno nalazila posjećivao doktor Lewis, odan Margareti Beaufortu, majci Henrika Tudora. On je posredovao tijekom dogovaranja braka između Elizabete York i Henrika Tudora, posljednjim iz kuće Lancaster. Kraljica je prihvatila tu ideju te nastavila pregovore s Margaretom Beaufort, uz uvjet da će priznati Henrika za kralja Engleske ako uspije otjerati uzurpatora s prijestolja.²¹⁹ U pobuni vojvode od Buckinghamu u jesen 1483. godine sudjelovale su majka Henrika Tudora, Margareta Beaufort, i Elizabeta Woodville. Elizabetin sin Tomas Grey i njezina braća također su sudjelovala u ustanku, ali je on bio ugušen, a Buckingham pogubljen.²²⁰ Još uvijek nije jasno je li cilj pobune bio postavljanje Henrika Tudora na prijestolje ili je to postalo ciljem nakon što su se počele širiti glasine o smrti prinčeva.²²¹ U siječnju 1484. Parlament je potvrdio Rikarda za kralja Engleske, a proglasili su kako Elizabeta i Edvard nikada nisu bili zakonito vjenčani, što i

²¹³ Gristwood, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.

²¹⁴ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

²¹⁵ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 234.

²¹⁶ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

²¹⁷ Isto

²¹⁸ Isto

²¹⁹ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 236.

²²⁰ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

²²¹ Gristwood, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.

njihovu djecu čini nezakonitima. Ona više nije bila kraljica, nego dama Elizabeta Grey. Više nije bilo potrebno da se skriva nego je prihvatila sve Rikardove uvjete, ali uz uvjet da se javno zakune kako neće nauditi niti njoj, niti njezinim kćerima te da će im pronaći dobre muževe. Čak je Elizabetu od Yorka doveo kao dvorsku damu njegovoj kraljici, Ani Neville.²²² Ovaj su joj korak osuđivali svi oni koji nisu mogli shvatiti njezin život u utočištu, kao ni činjenicu da više nije mogla iskorištavati sredstva i gostoprimstvo redovnika.²²³ Elizabeta je napustila utočište te je predana na brigu Ivanu Nesfieldu.²²⁴

Nakon što je Henrik Tudor preuzeo englesku krunu od Rikarda III. ispunio je svoje obećanje da će se oženiti Elizabetinom kćeri, a njoj je vratio izgubljene posjede.²²⁵ Tim su potezom okončani Ratovi ruža, a zahvaljujući trima ženama i njihovoj odlučnosti da svrgnu Rikarda s prijestolja. Elizabeta Woodville svoju je najstariju kćer predala u ruke svojoj suparnici, Margareti Beaufort, koja joj je nenadano postala saveznicom. Doista se iz toga može zaključiti kako su upravo žene u tom ratu vodile igru.

²²² Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

²²³ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 236.

²²⁴ Abernethy, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.

²²⁵ Gristwood, „Elizabeth Woodville“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.

6.3. Margareta Beaufort

Prilog 27. Margareta Beaufort

Margareta Beaufort matrijarh je kraljevske dinastije Tudor u Engleskoj. Rođena je 31. svibnja 1443. u Bletsu, Bedfordshire. Njezin je otac bio Ivan Beaufort, vojvoda od Somerseta, koji je oženio Margaretu Beauchamp, kćer i nasljednicu Ivana Beauchampa.²²⁶ Margareta Beauchamp usadila je kćeri osjećaj obiteljskog ponosa, a sama Margareta Beaufort bila je bistra i samopouzdana žena, svjesna prilika koje su joj pružene. Bilo je jasno da će ih u potpunosti iskoristiti jer je unatoč preprekama i smrtnoj opasnosti hrabro i odlučno igrala moćnu političku igru.²²⁷

Margareta Beaufort bila je kraljevskog podrijetla jer je njezina obitelj bila nezakonito potomstvo kraljevog pradjeda i sina Edvarda III., Ivana od Gaunta, i njegove ljubavnice Katarine Swynford.²²⁸ Iako su kasnije priznati, Henrik IV. onemogućio im je polaganje prava na englesko prijestolje.²²⁹ Kao pripadnik engleske aristokracije Ivan Beaufort tijekom

²²⁶ Susan Abernethy, „Lady Margaret Beaufort, The King's Mother“, (10.1.2014.), pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²²⁷ Michael Jones, „Margaret Beaufort: mother of the Tudors“, (24.6.2019.), pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²²⁸ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²²⁹ Livi Michael, „Real-life Game of Thrones: Henry VII's Mother Margaret Beaufort had to become shrewd and calculating to survive her“, (25.6.2014.), pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

Stogodišnjeg je rata najduže ostao zarobljenikom u Francuskoj. Kada je Henrik VI. konačno dogovorio njegovo puštanje, Beaufort je bio ogorčen i osiromašen. Zauzvrat, kralj mu je dodijelio nove posjede i titulu vojvode od Somerseta nakon čega ga ponovno šalje u Francusku. Međutim, u Francuskoj je napravio veliku pogrešku oslobodivši sve zarobljenike uhvaćene tijekom bitke, čime je razljutio kralja. Nakon povratka u Englesku kralj se odbio sastati s njim te ga je optužio za izdaju. Vjeruje se da je počinio samoubojstvo samo nekoliko dana prije Margaretinog prvog rođendana, a nakon njegove je smrti ona postala jedna od najvećih nasljednica u Engleskoj.²³⁰

Skrbništvo nad njom preuzeo je William de la Polea, vojvoda od Suffolka, i njegova supruga Alice Chaucer.²³¹ Willam de la Pole 1450. godine dogovorio joj je brak sa svojim sinom Ivanom. S obzirom da kralj u tom trenutku još uvijek nije imao nasljednika, Donji je dom tvrdio da je de la Pole na ovaj način želio postaviti sina na prijestolje, temeljem prava njegove buduće supruge.²³² Ovo je bio prvi od Margaretina četiri braka. Imala je šest, a mladoženja sedam godina.²³³ Možda se ceremonija vjenčanja i dogodila, međutim, sa sigurnošću se zna da je Margareta vraćena svojoj majci i da brak nikada nije konzumiran, a ona Ivana de la Polea nikada nije spominjala kao svog prvog supruga.²³⁴ Nakon što je Suffolk ubijen u travnju 1450. godine, a kako je situacija u Engleskoj postajala sve lošija lagano prerastajući u građanski rat, kralj je smatrao da je prikladno raskinuti njihov brak.²³⁵

Dana 14. veljače 1453. devetogodišnja Margareta putovala je u London kako bi se predstavila dvoru kralja Henrika VI. Njezina obitelj nadala se kako će kralj napokon poništiti odredbu prema kojoj Beaufortovi nemaju pravo na prijestolje, a na dvoru su postojale priče kako Henrik VI. namjerava Margaretu udati za Edmunda Tudora. Iako je Margaretina važnost

²³⁰ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²³¹ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²³² Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²³³ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²³⁴ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²³⁵ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

u ovakvoj situaciji bila sasvim jasna, vjerovalo se da će njezina uloga biti pasivna jer je prema tadašnjim standardima ona bila samo roba na srednjovjekovnom tržištu braka.²³⁶

Edmund, grof od Richmonda, dobio je skrbništvo nad Margaretom kao obećanje da će se njihov brak i sklopiti. U vremenu kada su jorkisti prijetili kući Lancaster, kralj je želio osigurati svoju lozu stvaranjem alternativnih linija nasljeđivanja, a Margareta je imala pravo na prijestolje kao potomak i zakonita nasljednica kuće Beaufort.²³⁷

Tijekom ljeta 1455. godine započeo je dug i krvav rat koji je obilježio englesku povijest. Međutim, iste je godine sklopljen i brak koji je bio od važnosti za čitavu Englesku.²³⁸ Margaretin brak s Edmundom Tudorom sklopljen je 1. studenog 1455. godine nakon čega zajedno odlaze živjeti u Wales. Tijekom ljeta 1456. godine kralj Henrik VI. bio je u sukobu s velškim vođom Gruffyddom ap Nicolasom, koji je preuzeo kontrolu nad nizom kraljevskih dvoraca. Edmund Tudor uspio je preuzeti kontrolu nad dvorcem Carmarthen, ali su ga tada napali ljudi vojvode od Yorcka, pod vodstvom Williama Herberta. Herbert ga je zatvorio u dvorac Carmarthen, u kojem umire od kuge u studenom iste godine. U to je vrijeme trinaestogodišnja Margareta Beaufort bila trudna.²³⁹

Prilog 28. Edmund Tudor, drugi suprug Margarete Beaufort

²³⁶ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²³⁷ Ross, *Ratovi ruža*, 67.

²³⁸ Gregory, Baldwin, Jones, *The Women of Cousins' War*, 264.

²³⁹ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

Kada se govori o razdoblju kasnog srednjeg vijeka, tada nije bila rijetkost da se pripadnici aristokracije mladi vjenčaju. Međutim, zbog opasnosti za majku i dijete nije se preporučalo da žena ostane trudna prije četrnaeste godine.²⁴⁰ Iako je Margareta u trenutku njihovog vjenčanja bila spremna za udaju, fizički je bila vrlo sitna i još uvijek dijete. Međutim, Edmund je u tom trenutku trebao nasljednika kako bi mogao položiti pravo na Margaretino nasljedstvo zbog čega se požurio konzumirati brak.²⁴¹

Mlada je udovica zatražila zaštitu svog šogora Jaspera Tudora, u dvorcu Pembroke.²⁴² U tom je dvorcu, u zapadnom Walesu, rodila sina Henrika Tudora 28. siječnja 1457. godine.²⁴³ U propovijedi održanoj nakon Margaretine smrti, biskup Fisher komentirao je njezin maleni stas, govoreći kako je njezin porod umalo bio koban i za nju i za dijete. Usprkos budućim brakovima, više nikada nije zanjela, zbog čega se vjeruje da je tijekom poroda ozlijeđena. Također, s obzirom da je smrtnost dojenčadi bila izuzetno visoka, čudo je da je Henrik preživio s obzirom na uvjete u kojima je rođen.²⁴⁴

Jasper Tudor je s mladom majkom i djetetom pod njegovom zaštitom preuzeo kontrolu nad situacijom.²⁴⁵ Margareta je s Henrikom provela oko godinu dana u Pembrokeu, a za koje vrijeme mu je postala izuzetno odana.²⁴⁶ Jasper je dječaku tijekom krštenja dao ime Owen, prema njegovom ocu, ali je Margareta prekinula obred i naredila da se dijete nazove Henrik. Govorila je s takvom sigurnošću da je čitava skupština krotko slijedila njezine želje.²⁴⁷

Margareta nije gubila vrijeme te je nakon četrdesetodnevnog čišćenja nakon poroda krenula u potragu za novim suprugom.²⁴⁸ Uz pomoć Jaspera Tudora pronašla je supruga u

²⁴⁰ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁴¹ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁴² Isto

²⁴³ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁴⁴ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁴⁵ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁴⁶ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁴⁷ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁴⁸ Isto

Henriku Staffordu, sinu vojvode od Buckinghamama.²⁴⁹ U ožujku 1457. godine sklopljen je dogovor o braku, a Jasper Tudor sa svojom pratnjom odveo ju je do vojvodinog vlastelinstva Greenfielda. Margareta je sklopila dogovor s jednim od najmoćnijih aristokrata u zemlji.²⁵⁰ Njih dvoje vjenčali su se u siječnju 1458. godine, a Henrik Tudor ostao je sa svojim stricem.²⁵¹

Kada se govori o razdoblju kasnog srednjeg vijeka, potrebno je istaknuti da majke iz aristokratskih obitelji nisu bile bliske sa svojom djecom. To je razlog zbog kojeg je skrbništvo nad Henrikom Tudorom pripalo njegovom stricu. Nije poznato koliko ga je Margareta često vidala, pogotovo ako se u obzir uzme da se radi o vremenu Ratova ruža. Prva faza rata svoj je vrhunac dostigla Bitkom kod Towtona 1461. godine i porazom kuće Lancaster. I Jasper Tudor i Henrik Stafford borili su se za poraženu stranu. Jasper je bio prisiljen pobjeći, dok je Stafford sklopio mir s novim kraljem, Edvardom IV.²⁵² Radi vlastite sigurnosti Edvard IV. oduzeo je Jasperu Tudoru skrbništvo nad Henrikom i predao ga Williamu Herbertu, jednom od svojih najbližih saveznika.²⁵³ Od svoje četvrte godine Henrik je odrastao u kućanstvu čovjeka odgovornog za smrt njegovog oca.²⁵⁴ Margaretu razdvojenost od sina nije obeshrabrila nego su nastavili njegovati svoj odnos nizom poruka i povremenim posjetima. Uskoro su Margaretine diplomatske sposobnosti došle do izražaja. Uspjela je sprijateljiti svog supruga i mladog kralja, a kralj je čak 1466. godine Margareti i njezinom suprugu dao vlastelinstvo u Wokingu gdje je ona vodila imanje i domaćinstvo.²⁵⁵ Njih su dvoje u prosincu 1468. godine ondje i ugostili samog kralja.²⁵⁶

²⁴⁹ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁵⁰ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁵¹ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁵² Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁵³ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁵⁴ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁵⁵ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁵⁶ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

Margareta Beaufort nije bila samo izvrstan diplomat i požrtvovana majka predana sinu. Bila je i oportunistica. Kada je William Herbert ubijen 1469. godine u Bitki kod Edgecoata, Margareta je oplakivala sve one koji su uhvaćeni u teškom ratu, istovremeno tražeći način da ukloni sve dokaze o sinovoj upletenosti u sukob. Nakon što je Henrik VI. ponovno vraćen na prijestolje posjetila ga je zajedno sa sinom, a Henrik joj je navodno rekao da će njezin sin okončati rat i ujediniti zemlju.²⁵⁷

U ožujku 1471. godine situacija u Kraljevstvu ponovno je bila napeta jer se Edvard IV. vraćao iz egzila. Krajem tog mjeseca njezini su rođaci stigli u njezin dvorac Woking nastojeći pridobiti njezinu podršku za kralja Henrika VI., ali su Margareta i njezin suprug odlučili da lankasterske snage jednostavno nisu dovoljno jake. Dok su Beauforti jahali prema zapadu države, Stafford i njegovi pratioci krenuli su u suprotnom smjeru kako bi se pridružili Edvardu IV.²⁵⁸ U Bitki kod Barneta Margaretin je suprug teško ranjen, a u listopadu iste godine preminuo je od posljedica ranjavanja. Uslijedio je lankasterski poraz kod Tewkesburyja tijekom kojeg je ubijen Edvard od Lancastera, a Henrik VI. uhvaćen je i zatvoren u Toranj.²⁵⁹ Iako se u bitkama koje su Edvarda IV. vratile na englesko prijestolje našla na pobjedničkoj strani, ne znači da je bila na dobitku jer su svi muški članovi obitelji Beaufort pogubljeni kao i Henrik VI.²⁶⁰ Margareta i njezin sin postali su nasljednici kuće Lancaster.²⁶¹ Henrik je zajedno sa stricem Jasperom pobjegao u egzil u Bretanju gdje provode četrnaest godina, a Margareta nije mogla znati hoće li ga uopće više vidjeti.²⁶²

Henrik je sa svojim stricem utočište prošao na dvoru Franje II., vojvode od Bretanje.²⁶³ U svibnju 1472. godine sastavila je oporuku u kojoj je jasno istaknula da sva njezina imanja budu sačuvana ukoliko se Henrik ikada vrati u Englesku.²⁶⁴

²⁵⁷ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁵⁸ Isto

²⁵⁹ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁶⁰ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁶¹ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁶² Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁶³ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁶⁴ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

Većina aristokratkinja možda bi se u ovom trenutku povukla iz političkog života i pridružila nekoj vjerskoj zajednici, ali ne i Margareta.²⁶⁵ Bila je svjesna opasnosti koja joj je u tom trenutku prijetila te je sama krenula u potragu za novim suprugom.²⁶⁶ U lipnju 1472. još jednom je pregovarala o bračnom savezu, ovaj put s Tomasom Stanleyjem, upraviteljem kućanstva Edvarda IV.²⁶⁷ Tomas Stanley bio je glavni zemljoposjednik u Engleskoj koji je tijekom Ratova ruža uspio ostati neutralan. Ovaj je brak bio iz obostrane koristi: Margareta je dobila zaštitu za svoje posjede i bogatstvo, a Stanley je stekao potreban prestiž. Stanley je u tom trenutku bio odan kralju Edvardu zbog čega je Margareta često boravila na jorkškom dvoru. Bila je dovoljno naklonjena tom dvoru da je dobila čast držati princezu Brigitu tijekom njezinog krštenja 1482. godine.²⁶⁸

Prilog 29. Tomas Stanley, četvrti Margarete Beaufort

²⁶⁵ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁶⁶ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁶⁷ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁶⁸ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

Margareta je održavala kontakt sa sinom tijekom njegovog progonstva često riskirajući vlastiti život u njegovo ime.²⁶⁹ Radila je na tome da sina što prije vrati u Englesku.²⁷⁰ Do ljeta 1482. napokon je uspjela sklopiti sporazum s Edvardom IV. da se njezin sin vrati u Englesku, osigura si zemljišni posjed i vjenča se s jednom od Edvardovih kćeri. Ali kralj je iznenada umro, prije nego što je njihov dogovor stupio na snagu.²⁷¹

Smrt Edvarda IV. bila je povod novim sukobima. Kraljev brat, Rikard III., vlastite je nećake proglasio nezakonitima, a sebe kraljem. Novi kralj nije bio siguran u Margaretinu i Stanleyevu odanost te ga je nakratko zatvorio, ali ubrzo i pustio. Njih su dvoje odigrali važnu ulogu tijekom krunidbe Rikarda III. i njegove kraljice Ane Neville. Margareta joj je čak nosila veo te je sjedila lijevo od kraljice za vrijeme ceremonije i kraj kraljice na gozbi nakon toga.²⁷² Bio je važan samo jedan cilj: vratiti Henrika u Englesku i postaviti ga na prijestolje.²⁷³

Margareta je zatražila pomoć svog nećaka, vojvode od Buckinghama, i Elizabete Woodville u svom planu. Dio zavjere bio je brak Henrika Tudora i Elizabete od Yorka. Informirala je Henrika u Bretanji o tome nakon čega je započeo pripreme za povratak u Englesku s trupama.²⁷⁴ U katedrali Rennes na Božić 1483. godine Henrik Tudor obvezao se oženiti Elizabetom od Yorka, nasljednicom prijestolja. U ovom trenutku, s obzirom na situaciju u Engleskoj, jedina Henrikova mogućnost da se vrati u Englesku bila je ako zatraži prijestolje.²⁷⁵ S Elizabetom od Yorka kao svojom suprugom imao je pravo na to. Plan je bio da će Buckinghamovu pobunu podržati invazijske snage Jaspera i Henrika Tudora koje su bile na putu iz Bretanje.²⁷⁶ Kralj Rikard bio je upoznat s pobunom i poveo je vojsku protiv Buckinghama. Zbog lošeg vremena nije došlo do bitke, ali je Buckingham uhvaćen i

²⁶⁹ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁷⁰ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁷¹ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁷² Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁷³ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁷⁴ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁷⁵ Livi, „Real-life Game of Thrones“, Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁷⁶ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

pogubljen.²⁷⁷ Premda je izbjegla mogućnost da ju proglaše izdajicom, stavljena je u pritvor pod kontrolom njezinog supruga Tomasa Stanleya, kojemu je morala predati sve svoje titule i imanja.²⁷⁸ Stanley joj je dao priličnu slobodu, dopuštajući joj da ostane u kontaktu sa svojim sinom.²⁷⁹ Naizgled nemoćna, Margareta je ipak ponovno dobila sreću na svoju stranu.²⁸⁰ Tijekom sljedećih osamnaest mjeseci radila je na tome da svoga sina postavi na prijestolje.²⁸¹ Njezin je sin uspio okupiti novu vojsku i pokrenuti invaziju, a 22. kolovoza 1485. dogodila se Bitka kod Boswortha.²⁸² Pobijedio je zahvaljujući očuhu, Tomasu Stanleyu, koji je tijekom Ratova ruža igrao važnu ulogu. Margareta Beaufort nije mogla biti sigurna koju će stranu zauzeti njezin suprug jer je njegov brat bio tijekom bitke na suprotnoj strani, a u zadnjem su trenutku odlučili stati uz Henrika.²⁸³ Čovjek kojeg je Margareta u pismima opisala kao "najdražu i jedinu radost na svijetu", sada je bio kralj Engleske. I, kako je i sam priznao, mnogo je dugovao svojoj majci.²⁸⁴

Margareta je odmah puštena iz zatvora i nakon četrnaest godina otputovala je na jug kako bi se ponovno udružila sa svojim sinom u Londonu. Henrik je očuhu dao titulu grofa od Derbyja, a Margareta je sada bila poznata kao grofica od Richmonda i Derbyja i "kraljeva majka". Bila je svjedokom Henrikove krunidbe 30. listopada 1485. i njegovog braka s Elizabetom od Yorka 18. siječnja 1486.²⁸⁵

²⁷⁷ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁷⁸ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁷⁹ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁸⁰ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁸¹ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

²⁸² Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁸³ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁸⁴ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁸⁵ Abernethy, „Lady Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 19.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.

Prilog 30. Margareta Beaufort

Nestanak prinčeva iz Londonskog tornja i danas je jedan od misterija.²⁸⁶ Nagada se u kojoj je mjeri imala ulogu u smrti sinova Edvarda IV.²⁸⁷ Vjeruje se da su ubijeni negdje u kolovozu 1483., a kao glavni krivci spominju se Rikard III. i vojvoda od Buckinghamama. Početkom 17. stoljeća istraživači William Cornwallis i George Buck prvi su predložili da je Margareta Beaufort mogla sudjelovati u ubojstvu prinčeva kako bi poboljšala šansu stupanja Henrika Tudora na prijestolje. Takva mogućnost nije isključena.²⁸⁸ Kada se govori o njoj mora se biti svjestan dramatičnosti vremena u kojem je živjela. Bila je pijun u moćnoj igri koju je okrenula u svoju korist. Nije imala obitelj koja ju je podržavala, a rodila je samo jedno dijete, kojeg je odlučila postaviti na prijestolje i u tome uspjela, utemeljivši dinastiju Tudor.²⁸⁹

²⁸⁶ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁸⁷ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

²⁸⁸ Jones, „Margaret Beaufort“, pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.

²⁸⁹ Livi, „Real-life Game of Thrones“, pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.

6.4. Ana Neville

Prilog 31. Ana Neville

Ana Neville posljednja je od kraljica dinastije Plantagenet i prva koja je ranije nosila titulu princeze od Walesa.²⁹⁰ Rođena je 11. lipnja 1456. u dvorcu Warwick kao mlađa od dviju kćeri Rikarda Nevillea, grofa od Warwicka.²⁹¹ Rikard Neville po svojoj je majci bio nasljednik Montaguesovih, grofova od Salisburyja. Svoju je moć dodatno ojačao oženivši 1448. godine Anu Beauchamp, sestru grofa od Warwicka, koja je postala nasljednica te moćne linije nakon smrti svoje nećakinje. Rikarda su ubrzo nakon toga pozvali u Kuću lordova kao grofa od Warwicka.²⁹² Ana i njezina sestra Izabel bile su najmoćnije nasljednice toga vremena odgajane na način da postanu idealne kasnosrednjovjekovne supruge; učile su čitati, voditi kućanstvo, kako postupati sa slugama, kako tkati i šivati.²⁹³

Kada se govori o Ratovima ruža i savezima koji su tada sklapani, važno je za istaknuti kako je postojala uska povezanost između obitelji Rikarda od Yorka i Rikarda Nevillea, grofa od Warwicka. Naime, York je bio oženjen Warwickovom tetom, Cecilijom Neville.²⁹⁴

²⁹⁰ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 242.

²⁹¹ Susan Abernethy, „Anne Neville: Queen of England“, (12.6.2015.), pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

²⁹² Strickland, *Lives of the Queens of England*, 243.

²⁹³ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

²⁹⁴ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 243.

Temeljem toga može se zaključiti kako su njihova djeca često provodila vrijeme zajedno, a njihovi će se životi kasnije ispreplesti u značajnijoj mjeri.

Prilog 32. Izabel Neville

Zahvaljujući Warwickovoj pomoći tijekom Bitke kod Towtona novi je engleski kralj postao Edvard, sin Rikarda od Yorka. Henrik VI. s obitelji je pobjegao u Škotsku. Iz zahvalnosti je Edvard IV. svog saveznika, Aninog oca, postavio na položaj engleskog admirala i kraljevog poručnika na sjeveru. Čitava obitelj bila je ujedinjena, uselivši se u dvorac Middleham u Yorkshireu.²⁹⁵ Tijekom Edvardove krunidbe njegov je mlađi brat Rikard postao vojvoda od Glouceстера, nakon čega prelazi pod zaštitu grofa od Warwicka u dvorac Middleham. Majerres, flamanski analitičar, potvrđuje da je Rikard tijekom toga vremena stvorio vrlo snažnu naklonost prema svojoj rođakinji Ani.²⁹⁶ Do veljače 1469. godine Rikard od Glouceстера napustio je domaćinstvo Nevilleovih kako bi preuzeo dužnosti koje mu je namijenio brat. Pretpostavlja se da su se tijekom tih nekoliko godina druženja razvili obostrani osjećaji između Ane Neville i Rikarda od Glouceстера. S druge strane, dio izvora tvrdi kako Ana nije gajila jednake osjećaje kao Rikard. Dok sukob između grofa od Warwicka i mladog kralja nije dosegnuo svoj vrhunac, Ana Neville često je boravila na dvoru. U veljači 1466. godine s obitelji se pojavila na krštenju najstarijeg djeteta kralja Edvarda IV., Elizabete od Yorka, i na svadbenoj svetkovini kraljeve sestre Margarete 1468. godine.²⁹⁷

²⁹⁵ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

²⁹⁶ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 244.

²⁹⁷ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

Pretpostavlja se da je Warwick još 1464. godine počeo kovati planove o ženidbi svojih kćeri za kraljevu braću. Unatoč kraljevu jasnom protivljenju, Izabel je udana za Georgea od Clarencea u srpnju 1469. godine, nakon čega su se George i Warwick pobunili protiv kralja.²⁹⁸ Nakon gubitka Bitke kod Losecoat Fielda, grof od Warwicka pobjegao je sa svojom obitelji u Darmouth, na brod čijom je flotom on zapovijedao. Tijekom putovanja naišli su na mladog grofa od Riversa koji je vodio flotu jorkista i koji je započeo bitku osvojivši sve brodove osim onog na kojem se nalazila obitelj Neville. U bijegu od neprijatelja nastupila je snažna oluja. Njihov je brod trebao pristati u Calaisu, međutim, grad je ustao protiv Warwicka i nije dopustio brodu da se usidri.²⁹⁹ Izabel je tada bila trudna te je prisiljena roditi na brodu, a zbog komplikacija dijete je umrlo.³⁰⁰ Obitelj je sigurno pristala u Dieppe, početkom svibnja 1470. godine. Kada je ponovno bilo sigurno krenuti na put, Ana, njezina majka i sestra u pratnji grofa od Warwicka i vojvode od Clarencea otputovali su u Amboise, gdje ih je ljubazno primio francuski kralj Luj XI.³⁰¹

Warwick i Luj XI. odlučili su udružiti snage s kraljicom Margaretom Anžuvinskom i njezinim sinom Edvardom od Lancastera. Kao garancija savezu dogovoren je brak između Ane i Edvarda. Tim bi brakom Ani bilo osigurano englesko prijestolje.³⁰² Ovdje se jasno vidi kako je Ana zapravo bila običan pijun u očevoj igri, koji je svoje kćeri postavio na različite strane. U tom slučaju svaka je od njih imala šansu postati kraljicom, a ova druga bi bila osigurana jer iako bi se nalazila na suprotnoj, neprijateljskoj strani, i dalje je kraljičina sestra, a samim time sigurna.

Margareta je imala veliko nepovjerenje u Aninog oca, zbog čega je bila prilično skeptična prema ovom braku. Unatoč tomu, brak je dogovoren, a za njegovo je sklapanje zbog krvnog srodstva bila potrebna dozvola Pape. Kako bi ubrzao taj postupak Luj je podmitio odgovarajuće službenike u Vatikanu, a Ana je u međuvremena predana na skrb Margareti Anžuvinskoj.³⁰³

Važno je za istaknuti kako je Ana odgajana na način da se boji Margarete Anžuvinske, smatrajući da je upravo kraljica kriva za sve nedaće koje su snašle njezinog oca. Dozvola je

²⁹⁸ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

²⁹⁹ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 244.

³⁰⁰ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³⁰¹ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 245.

³⁰² Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³⁰³ Isto

stigla početkom prosinca, a vjenčanje se održalo u kraljevskoj kapeli, Amboise 13. prosinca 1470. godine. Prisutni su bili mnogi članovi francuskih i anžuvinskih kraljevskih kuća, kao i vojvoda od Clarencea.³⁰⁴ Ana je tada imala četrnaest, a njezin suprug šesnaest godina.³⁰⁵ Edvard je bio sklon ratu i nasilju imajući veliku želju osvetiti se neprijateljima svoje obitelji. Ne zna se kako su se Ana i Edvard osjećali jedno kraj drugog, ali je činjenica da su oboje odgajani na način da mrze jedno drugo budući da su cijeli svoj život proveli na suprotnim stranama Ratova ruža. Također, pretpostavlja se da brak nikada nije konzumiran.³⁰⁶

U međuvremenu je Warwick otputovao u Englesku s trupama koje je Luj XI. financirao. George od Clarencea započeo je ustanak na sjeveru zbog čega je Edvard IV. morao napustiti London, što je omogućilo Warwickov ulazak u grad i oslobađanje Henrika VI. 3. listopada 1470. godine. Zatim ga je ponovno proglasio kraljem. Kraljica je odgodila povratak u Englesku sve do ožujka 1471. Međutim, ona nije računala na Edvardov skori povratak i njegovu veliku pobjedu u Bitki kod Barneta. U spomenutoj bitki ubijen je grof od Warwicka, a ne znajući ishod bitke, istog je dana kraljica s Anom Neville stupila na englesko tlo. S Edvardom IV. suočila se početkom svibnja tijekom Bitke kod Tewkesburyja, u kojoj je ubijen njezin sin. Margareta i Ana sklonile su se u samostan u blizini, ali su nakon dva dana pronađene i uhićene. Jedan je suvremeni flamanski kroničar zapisao kako je Ana bila sa suprugom tijekom trajanja bitke i kako je Rikard od Glouceстера bio jedina prisutna osoba koja nije izvukla svoj mač na kraljevsku zarobljenicu, iz poštovanja prema Ani kao bliskoj rođakinji njegove majke, prema kojoj je gajio sklonosti. Engleski kroničari potvrđuju da je Ana u ovom trenutku bila sa svekrvom, kraljicom Margaretom.³⁰⁷ Ana i Margareta stupile su pred kralja Edvarda IV. u Coventryju, 11. svibnja.³⁰⁸ Nesretna udovica princa Edvarda zbog spomenutih je događaja stavljena pod zaštitu svog ujaka Georgea, nadbiskupa od Yorka, a dobila je mogućnost posjećivanja Margarete Anžuvinske kako bi joj pružila utjehu tijekom boravka u Londonskoj tvrđavi. Međutim, kako se ona i dalje odupirala vjenčanju s Rikardom, ostala je bez ujakove zaštite. Njezina je nesretna majka ostala u utočištu, a svoje se kćeri odrekla.³⁰⁹ Ana je uskoro puštena na čuvanje svom zetu Georgeu, vojvodi od Clarencea. Živjela je sa sestrom i njezinim mužem kući u Coldharbour u Londonu. Uskoro je postalo

³⁰⁴ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³⁰⁵ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 245.

³⁰⁶ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³⁰⁷ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 245.

³⁰⁸ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³⁰⁹ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 246.

očito da je Rikard zainteresiran za ženidbu s Anom, a tom se braku protivio Clarence koji nije želio dijeliti nasljeđe svoje žene, poteklo od grofa od Warwicka, s bratom. Ana je željela zaštitnika koji će joj omogućiti da dobije prava i nasljedstvo koje zaslužuje. Pisala je samoj kraljici Elizabeti, njezinoj majci Žaketi, čak i mladoj princezi Elizabeti od Yorka, tražeći pravo na svoje nasljedstvo. Zahtjev joj je odbijen. Ovo je pitanje nasljedstva dovelo do razdora među braćom i sestrama.³¹⁰

Prilog 33. Ana Neville i Rikard III.

Ne zna se kako je zapravo došlo do Aninog i Rikardovog braka. U veljači 1472. godine Rikard je uspio izvući Anu iz Clarenceova kućanstva i odvesti je u svetište u crkvi St. Martin-le-Granda te je započeo postupak dobivanja Aninog dijela nasljeđa.³¹¹ Ana i Rikard vjenčali su se u Westminsteru 1473. godine.³¹² Donesena su dva akta Parlamenta tijekom 1474.-1475. koja su podijelila Warwickovo nasljedstvo oduzevši pravo nasljedstva Aninoj majci, a omogućivši Ani i Izabel nasljedstvo. Clarence je stekao sav posjed grofa od Warwicka, a Rikard je dobio zemlje na sjeveru.³¹³ Zanimljivo je da ti spisi navode kako je

³¹⁰ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³¹¹ Isto

³¹² Strickland, *Lives of the Queens of England*, 247.

³¹³ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

vojvoda od Glouceстера imao pravo zadržavanja svih Aninih posjeda ukoliko se ona odluči razvesti od njega, pod uvjetom da se on dovoljno potrudi oko pomirbe.³¹⁴

Od vjenčanja pa sve do proljeća 1483. njih su dvoje živjeli na sjeveru kao vojvoda i vojvotkinja od Glouceстера, a Rikard je stekao podršku i odanost sjevernjaka.³¹⁵ Tijekom 1474. godine u dvorcu Middleham Ana je rodila njihovo jedino dijete, sina Edvarda, nazvanog u čast kralju kako bi mu dokazali odanost.³¹⁶

Smrt Edvarda IV. uzrokovala je veliku promjenu u Aninom životu.³¹⁷ Rikard je u Yorku organizirao spomen-službu njemu u čast 19. travnja, a dva dana kasnije uputio se prema Londonu u pratnji trupa na krunidbu svog nećaka Edvarda V.³¹⁸ Anu i njihovog sina ostavio je u Middlehamu.³¹⁹ Ana je početkom lipnja stigla u London, kada su se održavali tajni sastanci na kojima se raspravljalo o tome kako da Rikard sjedne na prijestolje. Ne zna se je li Ana znala za suprugov plan, ali nakon što je on 26. lipnja proglašen kraljem već sljedećeg dana naručene su kraljevske haljine za Anu.³²⁰

Nakon niza nevjerojatnih zločina, Rikard je uzurpirao englesko prijestolje, a Ana od Warwicka postala je supruga engleskog monarha.³²¹ Njihova je krunidba trebala biti prva zajednička krunidba u protekla dva stoljeća, a planirana je 6. srpnja. Održana je u Westminsterskoj opatiji. Ana je nosila ljubičasti baršunasti kaput i plašt prekriven prstenjem i kićankama od zlata te grimiznu haljinu. Kosa joj je bila puštena i bila je bosa. Slijedila je Rikarda u opatiju dok joj je Margareta Beufort nosila veo.³²² Kraljica je zauzela prebivalište u dvorcu Warwick koji je pripadao mladom grofu od Warwicka, njezinom nećaku i sinu pokojne sestre, što znači da ga je kraljica vodila sa sobom.³²³

Dvor je u York stigao 31. kolovoza 1483. godine, a ubrzo nakon toga u tom se gradu dogodila ponovna krunidba kralja i kraljice, kao i ponovno proglašenje Edvarda iz

³¹⁴ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 247.

³¹⁵ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³¹⁶ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 247.

³¹⁷ *Isto*, 247.

³¹⁸ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³¹⁹ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 247.

³²⁰ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³²¹ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 248.

³²² Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³²³ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 250.

Gloucestera princem od Walesa. Te su mjere mogle samo značiti da su sinovi Edvarda IV. osuđeni na smrt tijekom napretka dvora prema sjeveru jer je uzurpator smatrao da bi zakletva na vjernost, položena tijekom ponovne krunidbe, bila legitimnija nego dok su nasljednici bili živi. Postavlja se pitanje je li Ana opravdavala zločine koji su omogućili napredak njezinog sina. Tradicija nalaže kako ona za njih nije znala, međutim, dokumenti iz toga vremena potvrđuju da je dijelila dobit s pljačkašima nakon gušenja Buckinghamske pobune.³²⁴

U proljeće 1484. godine pet je kćeri Edvarda IV. počelo živjeti s njom. Zanimljivo je kako su sada kćeri Elizabete Woodville, žene koju je mrzila iz dna duše, bile njezine dvorske dame baš kao što je ona nekada bila dvorska dama njihove majke. Također je brinula o dvoje djece svoje sestre, Edvardu, grofu od Warwicka, i Margareti.³²⁵

Ako je Ana čak i pasivno promatrala zločine koji su se događali s ciljem uspona njezina sina, brzo je uslijedila kazna.³²⁶ U travnju 1484. godine Ana i Rikard dobili su vijest da je njihov sin Edvard preminuo.³²⁷ Kao razlog navodi se „nesretna smrt“, a gubitak djeteta Anu je toliko pogodio da ona više nije imala volje ni za zdravljem, niti ju je bilo moguće utješiti; čak se navodi kako je željela i sama umrijeti. Međutim, ovaj strašni gubitak nije bilo jedino zlo koje ju je snašlo. Rikard nije imao više djece, a njegova supruga mu nije mogla podariti drugo dijete. Uskoro su počela šaputanja o tome kako je njihov brak nezakonit te kako bi se kralj mogao razvesti od svoje supruge.³²⁸ Ana više nije bila sretna, a uskoro se i razboljela. Pokazivala je znakove misteriozne bolesti od koje je na kraju i umrla.³²⁹ Time je preduhitrila Rikardov pokušaj da ju otruje, zločin za koji većina autora misli da se pripremao.³³⁰ Pretpostavlja se da je bolovala od tuberkuloze, a umrla je 16. ožujka 1485. godine. Bio je to brz pad. Bila je kraljica samo dvadeset dva mjeseca. Vjeruje se da je pokopana u Westminsterskoj opatiji na južnoj strani visokog oltara sa svim počastima kraljice. Četiri dana nakon smrti, Rikard je poslao izaslanika u Portugal da istraži mogućnost braka s kraljevom sestrom.³³¹

³²⁴ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 251-252.

³²⁵ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³²⁶ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 252.

³²⁷ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³²⁸ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 252.

³²⁹ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

³³⁰ Strickland, *Lives of the Queens of England*, 253.

³³¹ Abertnethy, „Anne Neville“, pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.

7. Zaključak

Ratovi ruža obuhvaćali su razdoblje od 1455. do 1485. godine, točnije od Bitke kod St. Albansa do Bitke kod Bosworth Fielda. Riječ je o ratu vođenom između ogranaka vladarske dinastije Plantagenet, kuća York i Lancaster, zbog čega se još nazivaju i Ratovi rođaka. Kao krajnji rezultat ratovi su iznjedrili dinastiju Tudor. Na početku rada prikazano je kako razloge izbijanja Ratova ruža treba potražiti u Stogodišnjem ratu i politici Edvarda III., koja je rezultirala sukobom između kuća York i Lancaster zbog polaganja prava na francusko prijestolje. Godine 1399. kuća Lancaster popela se na englesko prijestolje nakon što je Henrik Bolingbroke, unuk kralja Edvarda III., s prijestolja svrgnuo svog bratića i time započeo vladavinu lankasterskih kraljeva. Ona je završila vladavinom Henrika VI. koji je od djeda, francuskog kralja Karla VI., naslijedio psihičku bolest, a koja je onemogućila njegovu samostalnu vladavinu. Zbog toga dolazi do sukoba na engleskom dvoru između kraljeve supruge Margarete Anžuvinske, ujedno jedne od četiriju žena o kojima se u radu govorilo, te Rikarda od Yorka jer su oboje zahtijevali regenstvo nad bolesnim kraljem. Frakciji koju je vodio Rikard od Yorka uskoro se pridružio i Rikard od Warwicka, kasnije poznat kao „Kraljotvorac“. On je na englesko prijestolje 1461. godine postavio Rikardovog sina Edvarda IV. čime je započela vladavina kuće York. Međutim, sukobi tada nisu završeni nego su potrajali još dvadesetak godina tijekom kojih su se na engleskom prijestolju vladali kraljevi Henrik VI., Edvard IV. i naposljetku njegov brat, Rikard III. Rat je okončan 1485. godine kada je u Bitki kod Bosworth Fielda Rikarda III. pobijedio lankasterski nasljednik Henrik Tudor i tako započeo vladavinu nove dinastije. Premda se čini kako su Ratove ruža pretežno vodili muškarci, u radu je prikazana uloga žena. Četiri žene o kojima se govorilo tijekom rada - Margareta Anžuvinska, Elizabeta Woodville, Margareta Beaufort i Ana Neville - svojim su rodbinskim ili bračnim vezama osigurale muškim pripadnicima svojih obitelji moć, bogatstvo, a u slučaju Margarete Beaufort te Ane Neville i krunu. Njihove su priče bile povezane i isprepletene, a da toga nisu bile ni svjesne. Svaka od spomenutih bitaka u ovom radu na različit je način utjecala na njihove živote; dok se Margareta Anžuvinska pripremala na ponovni uspon na englesko prijestolje, Elizabeta Woodville izgubila je oca, brata i završila u utočištu ne znajući hoće li ikada više vidjeti supruga. Zanimljivi su obrati prisutni u njihovim životima jer su u jednom trenutku zaklete neprijateljice, u drugom trenutku sklapaju savez s ciljem rušenja kralja i utemeljivanja nove dinastije, kao što je to bilo slučaj s Elizabetom i Margaretom Beaufort. Margareta je ujedno i najbolji primjer igranja političke igre moći, jer je

od samih početaka bila svjesna svog utjecaja i bogatstva. Berala je manje imućne supruge od sebe kojima je nametala uvjete života, imajući samo jedan cilj, a to je postavljanje vlastitog sina na prijestolje. Njezina imenjakinja, Margareta Anžuvinska, našla se u lošem položaju u trenutku dolaska u Englesku, jer je bila strankinja s francuskog dvora, a Stogodišnji je rat još trajao. U prilog joj nije išao niti životni stil njezinog supruga, Henrika VI., te je shvatila da ako želi spasiti sebe i svoju obitelj mora vladati za njih oboje i boriti se s političkim protivnicima željnima krune. Žena koja ju je naslijedila na prijestolju, Elizabeta Woodville, bila je njezina dvorska dama i kćer njezine najbolje prijateljice, a sada suparnica. Elizabeta je najbolje iskoristila priliku koja joj se pružila: zavela je mladog kralja i ne samo da ga je okrenula protiv njegovog najvećeg saveznika Warwicka te njegove braće, već je i svoju brojnu obitelj spojila s najbogatijim pripadnicima engleske aristokracije. Ne može se reći da svoj uspon nije skupo platila: izgubila je oca, dvojicu braće i sinove, ali je okrenula stvar u svoju korist i od najstarije kćeri napravila englesku kraljicu. Tim se činom posljednji put suprotstavila Warwicku, svrgnuvši s prijestolja njegovu kćer Anu Neville. Njezina se sudbina može smatrati najtragičnijom jer je ona doista bila pijun u očevoj igri. Brakom s lankasterskim nasljednikom osigurala mu je pravo na englesko prijestolje zahvaljujući svom bogatstvu i porijeklu. Ne zna se kako se ona osjećala tijekom njihovog kratkog suživota jer, kao što se ranije reklo, Ana je odrastala bojeći se Margarete Anžuvinske, tada svoje svekrve, i u uvjerenju da je upravo ona krivac za rat. U trenutcima prijateljstva njezinog oca s kraljem Edvardom IV. bila je na dvoru Elizabete Woodville koju je također prisiljena mrziti jer zbog nje ona i njezina sestra neće biti udane za kraljevu braću. Naposljetku se Ana udala za kraljevog brata Rikarda, koji je iskoristio njezinu bogatstvo i položaj u društvu te uzurpirao prijestolje. Međutim, na toj funkciji nije dugo ostala. Može se zaključiti kako je svaka od njih naposljetku ostvarila svoj cilj ne birajući sredstva kako bi do njega došla.

8. Popis priloga

1. **Prilog 1:** preuzeto s:

https://bs.m.wikipedia.org/wiki/Datoteka:King_Edward_III.jpg (17.6.2020.)

2. **Prilog 2:** preuzeto s:

[https://www.google.com/search?q=richard+II&sxsrf=ALeKk01Z3GCAe-
dersPBlnFjACZjnC6blw:1592566224750&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi-
z-
3A443qAhVEyaQKHdi0CdIQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=CDIJi8y
Y2oMWoM](https://www.google.com/search?q=richard+II&sxsrf=ALeKk01Z3GCAe-
dersPBlnFjACZjnC6blw:1592566224750&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi-
z-
3A443qAhVEyaQKHdi0CdIQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=CDIJi8y
Y2oMWoM) (17.6.2020.)

3. **Prilog 3:** preuzeto s:

[https://www.google.com/search?q=henry+bolingbroke&sxsrf=ALeKk01cPGYGX6SuVzlxPc
5O4U1SzB9nIw:1592566382288&tbn=isch&source=iu&ictx=1&fir=sbM2BGgi0-
Y9cM%253A%252Cp-ESggyx61FTgM%252C%252Fm%252F0cmz_&vet=1&usg=AI4_-
kRzWKWyCEj8R5XGK9MuEUCn26jIpw&sa=X&ved=2ahUKEwiDhP2L5I3qAhWD16QK
HTvvCqcQ_B16BAgUEA4&biw=1366&bih=608#imgrc=WpXKAwFZtNUkGM](https://www.google.com/search?q=henry+bolingbroke&sxsrf=ALeKk01cPGYGX6SuVzlxPc
5O4U1SzB9nIw:1592566382288&tbn=isch&source=iu&ictx=1&fir=sbM2BGgi0-
Y9cM%253A%252Cp-ESggyx61FTgM%252C%252Fm%252F0cmz_&vet=1&usg=AI4_-
kRzWKWyCEj8R5XGK9MuEUCn26jIpw&sa=X&ved=2ahUKEwiDhP2L5I3qAhWD16QK
HTvvCqcQ_B16BAgUEA4&biw=1366&bih=608#imgrc=WpXKAwFZtNUkGM)
(17.6.2020.)

4. **Prilog 4:** preuzeto s:

[https://hr.wikipedia.org/wiki/Henrik_V.,_kralj_Engleske#/media/Datoteka:King_Henry_V_fro
m_NPG.jpg](https://hr.wikipedia.org/wiki/Henrik_V.,_kralj_Engleske#/media/Datoteka:King_Henry_V_fro
m_NPG.jpg) (17.6.2020.)

5. **Prilog 5:** preuzeto s:

[https://www.google.com/search?q=henry+vi&sxsrf=ALeKk01vbcwEzMyTAnsOAupyXc1U
OHMUA:1592240836419&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjG_M2rp4TqAh
VLLewKHdIiA1gQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=LzdAkJYzIV_ZyM](https://www.google.com/search?q=henry+vi&sxsrf=ALeKk01vbcwEzMyTAnsOAupyXc1U
OHMUA:1592240836419&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjG_M2rp4TqAh
VLLewKHdIiA1gQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=LzdAkJYzIV_ZyM)
(17.6.2020.)

6. **Prilog 6:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=john+of+lancaster&sxsrf=ALeKk00vlchOTin5yzM4LVliHK8knT_v9Q:1592567002893&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjY1fOz5o3qAhWDLewKHbG8CAwQ_AUoAXoECBoQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=GbuuGnIemYxdMM (17.6.2020.)

7. **Prilog 7:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=wars+of+the+roses&sxsrf=ALeKk00ewaxkm3W12hXpz5HNY78rDrqGMA:1592567093444&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjpvorf5o3qAhXFlqQKHbACiYQ_AUoAXoECBUQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=vM729yrHVI41cM&imgdii=-v4WnWB7KGGleM (17.6.2020.)

8. **Prilog 8:** preuzeto s:

https://en.wikipedia.org/wiki/William_de_la_Pole,_1st_Duke_of_Suffolk#/media/File:A_Chronicle_of_England_-_Page_396_-_Murder_of_the_Duke_of_Suffolk.jpg (17.6.2020.)

9. **Prilog 9:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=richard+od+york&sxsrf=ALeKk00mssI8RT95RN9-fS1H2CLOvvEiOA:1592567394253&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiFvMLu543qAhWO16QKHWqCAe0Q_AUoAXoECBcQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=tKQdxY0X4CDFVM&imgdii=M7xzsXxqKKcVwM (17.6.2020.)

10. **Prilog 10:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=richard+neville+16th+earl+of+warwick&sxsrf=ALeKk01rVdmXRWCWTgNjmpWGTVSOEfx6g:1592568251283&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=WRCbKXiRbPLXWM%253A%252CzmXfTOM922Ii9M%252C%252Fm%252F0d65t&vet=1&usg=AI4_-kR3Lwo75xxF9cT-IFI3xje5aPULPg&sa=X&ved=2ahUKEwiZyJeH643qAhUQ2aQKHSgFARkQ_B16BAgWEA8&biw=1366&bih=657#imgrc=WRCbKXiRbPLXWM: (17.6.2020.)

11. **Prilog 11:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=edvard+IV&tbm=isch&ved=2ahUKEwj0jZuFp4TqAhVQ0eAKHYtKBiwQ2-cCegQIABAA&oq=edvard+IV&gs_lcp=CgNpbWcQAzIECAAQHjIGCAAQCBAeMgQIABAYMgYIABAKEBg6BAGjECc6BAGAEEM6BQgAELEDOgIIAFCM8AFYufsBYJD-

https://www.google.com/search?q=margaret+of+anjou&sxsrf=ALeKk03vzTHBvI6SexL4gy_v-d7oZ3d4sw:1592572507228&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwin2sn0-o3qAhWDy6QKHR5DDwAQ_AUoAXoECBcQAw&cshid=1592572520352959&biw=1366&bih=608#imgrc=qo2O7bI-Q8rUIM&imgdii=ONw0kKMlIGM6CM (17.6.2020.)

18. **Prilog 18:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=margaret+of+anjou+and+richard+duke+of+york&sxsrf=ALeKk03dTHf22kSHAjeKfKIaNyGGk-apaA:1592572763372&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjAu9vu-43qAhWSMewKHUXJC5EQ_AUoAXoECA8QAw&biw=1366&bih=608#imgrc=dYsC5Ew1E5IpyM (17.6.2020.)

19. **Prilog 19:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=margaret+of+anjou+and+richard+neville&tbm=isch&ved=2ahUKEwjVq8m4s47qAhX66-AKHeQaCeQQ2-cCegQIABAA&oq=margaret+of+anjou+and+richard+neville&gs_lcp=CgNpbWcQAzoECCMQJzoECAAQE1DbcFiyrgFg3a8BaABwAHgAgAGgAYgB_RGSAQQwLjE3mAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWc&scient=img&ei=ovXsXtXSDPrXgwfkaSgDg&bih=657&biw=1366#imgrc=RMV0qXcHQP8GIM (17.6.2020.)

20. **Prilog 20:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=margaret+anjou+and+edward+lancaster&sxsrf=ALeKk01di9XjKQeH-oq0vDmmcJsaE-GqBQ:1592573004381&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiZv9Hh_I3qAhXGsKQKHRiVB24Q_AUoAXoECA8QAw&biw=1366&bih=608#imgrc=UBm1l_0w0VLI7M&imgdii=7G06izsIDzPj8M (17.6.2020.)

21. **Prilog 21:**, preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=elizabeth+woodville&sxsrf=ALeKk028TT-FTobFsK2y8-5OfQnJ6mfoHA:1592240719714&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiE6vrzpoTqAhXMzqQKHSXSD1IQ_AUoAXoECBcQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=bZPZM299ZKS-eM (17.6.2020.)

22. **Prilog 22:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=jacquetta+of+luxembourg&sxsrf=ALeKk01uMJBDO0WrhesPKoEr6TJCtoItSA:1592588065425&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiS36bvtI7qAhVI26QKHZaeCC4Q_AUoAXoECBgQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=kgKKnWHFhZP9yM (17.6.2020.)

23. **Prilog 23:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=elizabeth+woodville+and+edward+iv&sxsrf=ALeKk02RcrMScylhlWJEOigJft-0Y89y4A:1592588282294&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi0q9vWtY7qAhWBDOwKHfsoDE0Q_AUoAXoECA0QAw&biw=1366&bih=608#imgrc=9uJ-FPIU7oueKM (17.6.2020.)

24. **Prilog 24:** preuzeto s:

<https://nerdalicious.com.au/history/the-marriage-of-edward-iv-and-elizabeth-woodville-with-susan-higginbotham/> (17.6.2020.)

25. **Prilog 25:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=elizabeth+woodville+and+her+family&sxsrf=ALeKk03aNSYkZgXuQ5ND7pUXQEiLWvBLiQ:1592588732227&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj7_KCtt47qAhXN66QKHZF9B5sQ_AUoAXoECBgQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=J0MeuI9pK-OccM (17.6.2020.)

26. **Prilog 26:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=missing+princes&tbm=isch&ved=2ahUKEwjD2fXouI7qAhVbAmMBHak6DqAQ2-cCegQIABAA&oq=missing+princes&gs_lcp=CgNpbWcQAzIECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIICAAQBRAeEBMyCAgAEAgQHhATMggIABAIEB4QEzIICAAQCBAeEBMyCAgAEAgQHhATOGQIIxAnOgQIABBDOgUIABCxAzoCCAA6BAgAEB46BggAEB4QE1DMpgdYvrcHYP64B2gAcAB4AIAB4QGIAbUSkgEGMC4xMi4zmAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWc&scient=img&ei=RfvsXoOjL9uEjLsPqfW4gAo&bih=608&biw=1366#imgrc=WVGoH9hvtWmdSM (17.6.2020.)

27. **Prilog 27:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=margareta+beaufort&sxsrf=ALeKk03oK-tlg6lDhMlqdJp6WifwRVxpTA:1592240625010&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjU1ObGpoTqAhVB3qQKHZdtCVQQ_AUoAXoECBcQAw&biw=1366&bih=657#imgrc=czH_v7he3sbrFM (17.6.2020.)

28. **Prilog 28:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=+edmund+tudor&tbm=isch&ved=2ahUKEwif49mguo7qAhWkDGMBHbxfDtAQ2-cCegQIABAA&oq=+edmund+tudor&gs_lcp=CgNpbWcQA1DDuwFYw7sBYPq8AWgAcAB4AIABAIgBAJIBAJgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaWIn&sclient=img&ei=x_zsXt_jC6SZjLsPvL-5gA0&bih=608&biw=1366#imgrc=s-Je7GYeot4ozM (17.6.2020.)

29. **Prilog 29:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=thomas+stanley&tbm=isch&ved=2ahUKEwiyve_Nu47qAhXB1uAKHaU0DekQ2-cCegQIABAA&oq=thomas+stanley&gs_lcp=CgNpbWcQAziECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIECAAQEzIGCAAQHhAT_OgQIIxAnOgIIADoFCAAQsQM6BAgAEEM6BAgAEB5Q54IDWKCSA2DzlQN0AHA AeACAAfMBiAGzE5IBBT AuOS41mAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWc&sclient=img&ei=Mv7sXrLcFcGtgwel6bTIDg&bih=657&biw=1366#imgrc=UI2cJxmhk4xHhM (17.6.2020.)

30. **Prilog 30:** preuzeto s:

https://www.google.com/search?q=margaret+beaufort&hl=hr&sxsrf=ALeKk00u2RYYo46vMLJFfYyhiq1d9EWfNw:1592590253115&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjs1LyCvY7qAhUNGewKHfxuA5sQ_AUoAXoECBcQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=IqpOVEfPp9qN6M (17.6.2020.)

31. **Prilog 31:** preuzeto s:

<https://www.google.com/search?q=anne+neville&sxsrf=ALeKk03RQH66uu8OEmyQ5CUCj c9o5nQhHw:1592590552160&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwio8oiRvo7qAhVN->

[6QKHeIpA5wQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=eQ1ZAIIdFGda_nM](https://www.google.com/search?q=isabel+neville&sxsrf=ALeKk01GgPXH-UcWn8UD0W6UDLFC-QU0hA:1592590619732&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjCjaWxvo7qAhUI6qQKHwx3An8Q_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=eQ1ZAIIdFGda_nM)

(17.6.2020.)

32. **Prilog 32:** preuzeto s:

[https://www.google.com/search?q=anne+neville&sxsrf=ALeKk03RQH66uu8OEmyQ5CUCj
c9o5nQhHw:1592590552160&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwio8oiRvo7qA
hVN-](https://www.google.com/search?q=anne+neville&sxsrf=ALeKk03RQH66uu8OEmyQ5CUCjc9o5nQhHw:1592590552160&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwio8oiRvo7qAhVN-6QKHeIpA5wQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=GvCfZLEb9jjDtM)

[6QKHeIpA5wQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=weKJ5eLoJ2-MgM](https://www.google.com/search?q=anne+neville&sxsrf=ALeKk03RQH66uu8OEmyQ5CUCjc9o5nQhHw:1592590552160&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwio8oiRvo7qAhVN-6QKHeIpA5wQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=weKJ5eLoJ2-MgM)

(17.6.2020.)

33. **Prilog 33:** preuzeto s:

[https://www.google.com/search?q=anne+neville&sxsrf=ALeKk03RQH66uu8OEmyQ5CUCj
c9o5nQhHw:1592590552160&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwio8oiRvo7qA
hVN-](https://www.google.com/search?q=anne+neville&sxsrf=ALeKk03RQH66uu8OEmyQ5CUCjc9o5nQhHw:1592590552160&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwio8oiRvo7qAhVN-6QKHeIpA5wQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=GvCfZLEb9jjDtM)

[6QKHeIpA5wQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=GvCfZLEb9jjDtM](https://www.google.com/search?q=anne+neville&sxsrf=ALeKk03RQH66uu8OEmyQ5CUCjc9o5nQhHw:1592590552160&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwio8oiRvo7qAhVN-6QKHeIpA5wQ_AUoAXoECBYQAw&biw=1366&bih=608#imgrc=GvCfZLEb9jjDtM)

(17.6.2020.)

9. Popis literature

1. Abernethy, Susan, „Anne Neville: Queen of England“, (12.6.2015)., pristup ostvaren 25.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/?s=anne+neville&submit=Search>.
2. Abernethy, Susan, „Edward of Lancaster, Prince of Wales“, (12.5.2017.), pristup ostvaren 21.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/tag/anne-neville/>.
3. Abernethy, Susan, „Elizabeth Woodville: Queen of England“, (8.12.2017.), pristup ostvaren 20.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/12/08/elizabeth-woodville-queen-of-england/>.
4. Abernethy, Susan, „Lady Margaret Beaufort, The King's Mother“, (10.1.2014.), pristup ostvaren 19.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2014/01/10/lady-margaret-beaufort-the-kings-mother/>.
5. Abernethy, Susan, „Margaret of Anjou, Queen of England“, (28.1.2017.), pristup ostvaren 22.5.2020., <https://thefreelancehistorywriter.com/2017/01/28/margaret-of-anjou-queen-of-england/>
6. Biggs, Asa, *Socijalna povijest Engleske*, prev. Vesna Pavković, (Zagreb: Barbat, 2003.)
7. Black, Jeremy, *Povijest Britanskih otoka*, prev. Vedran Pavlić, (Zagreb: Grapa, 2004.)
8. Goldstein, Ivo, Grgin, Borislav, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, (Zagreb: Novi Liber, 2006.)
9. Gregory, Philippa, Baldwin David, Jones, Michael, *The Women of Cousins' War: The Duchess, The Queen and the King's Mother*. London: Simon and Schuster, 2011
10. Gristwood, Sarah, „Elizabeth Woodville. Edward IV's controversial Queen“, (19.4.2018.), pristup ostvaren. 19.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/plantagenet/elizabeth-woodville-edward-ivs-controversial-queen/>.
11. Gristwood, Sarah, „The power behind the throne: women in the War of the Roses“, (30.9.2012.), pristup ostvaren 18.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/tudor/the-power-behind-the-throne-women-in-the-wars-of-the-roses/>.
12. Hokin, Catherine, „Uncovering Margaret of Anjou: A Queen More Sinn'd Against Than Sinning?“, (20.5.2016.), pristup ostvaren 23.5.2020.,

<https://thefreelancehistorywriter.com/2016/05/20/uncovering-margaret-of-anjou-a-queen-more-sinnd-against-than-sinning-a-guest-post-by-catherine-hokin/>.

13. Jewell, Helen M., *Women in Medieval England*, Manchester University Press, 1996.
14. Jones, Michael, „Margaret Beaufort: mother of the Tudors“, (24.6.2019.), pristup ostvaren 23.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/margaret-beaufort-mother-of-the-tudors/>.
15. Keršovani, Otokar, *Velika ilustrirana povijest svijeta*, sv. 10, (Rijeka: Otokar Keršovani, 1977.)
16. Licence, Amy, „Marrying for love: Edward IV and Elizabeth Woodville“, (16.2.2017.), pristup ostvaren 20.5.2020., <https://www.historyextra.com/period/medieval/marrying-for-love-edward-iv-and-elizabeth-woodville/>.
17. Livi, Michael, „Real-life Game of Thrones: Henry VII's Mother Margaret Beaufort had to become shrewd and calculating to survive her“, (25.6.2014.), pristup ostvaren 22.5.2020., <https://www.independent.co.uk/life-style/history/real-life-game-of-thrones-henry-viis-mother-margaret-beaufort-had-to-become-shrewd-and-calculating-9563489.html>.
18. Martin, Francis Xavier, Moody, Theodore William, *Povijest Irske*, prev. Vedran Pavlić (Zagreb: Grapa, 2003.)
19. Maurois, Andre, *Povijest engleske politike*, prev. Tomislav Prpić, Ivo Šrepel, (Zagreb: Politička biblioteka, 1940.)
20. Morton, Arthur Leslie, *Istorija Engleske*, prev Smiljana Kršić, (Sarajevo: „Veselin Masleša“, 1955.)
21. Ogorec, Marinko, „Ratovi ruža (I. dio)“, *Vojna povijest* broj 497, (7.4.2016.), pristup ostvaren 11.5.2020., <https://hrvatski-vojn timer.hr/ratovi-ruza-i-dio/>.
22. Ogorec, Marinko, „Ratovi ruža (II. dio)“, *Vojna povijest*, broj 498, (21.4.2016.), pristup ostvaren 11.5.2020., <https://hrvatski-vojn timer.hr/ratovi-ruza-ii-dio/>.
23. Ogorec, Marinko, „Ratovi ruža (III. dio)“, *Vojna povijest*, broj 499, (5.5.2016.), pristup ostvaren 11.5.2020., <https://hrvatski-vojn timer.hr/ratovi-ruza-iii-dio/>.

24. Oman, Charles, *Kratka historija Engleske*, prev. Dragutin Subotić, (Beograd: Stena press, 2008.)
25. Pirenne, Henri, *Povijest Europe: od seobe naroda do XVI. stoljeća*, prev. Miroslav Brandt, (Split : Marjan tisak, 2005.)
26. *Povijest 7: Razvijeni srednji vijek*, ur. Ivo Goldstein, (Zagreb: Europapress holding, 2007.)
27. Ross, Charles, *Ratovi ruža: kratka istorija*, prev. Nenad Isailović, (Beograd: Utopija, 2005.)
28. Strickland, Agnes, *Lives of the Queens of England*, (Philadelphia: Lea and Blanchard, 1849.)
29. Trevelyan, George Macaulay, *Povijest Engleske*, prev. Zlatko Gašparović, (Zagreb: Kultura, 1956.)